

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

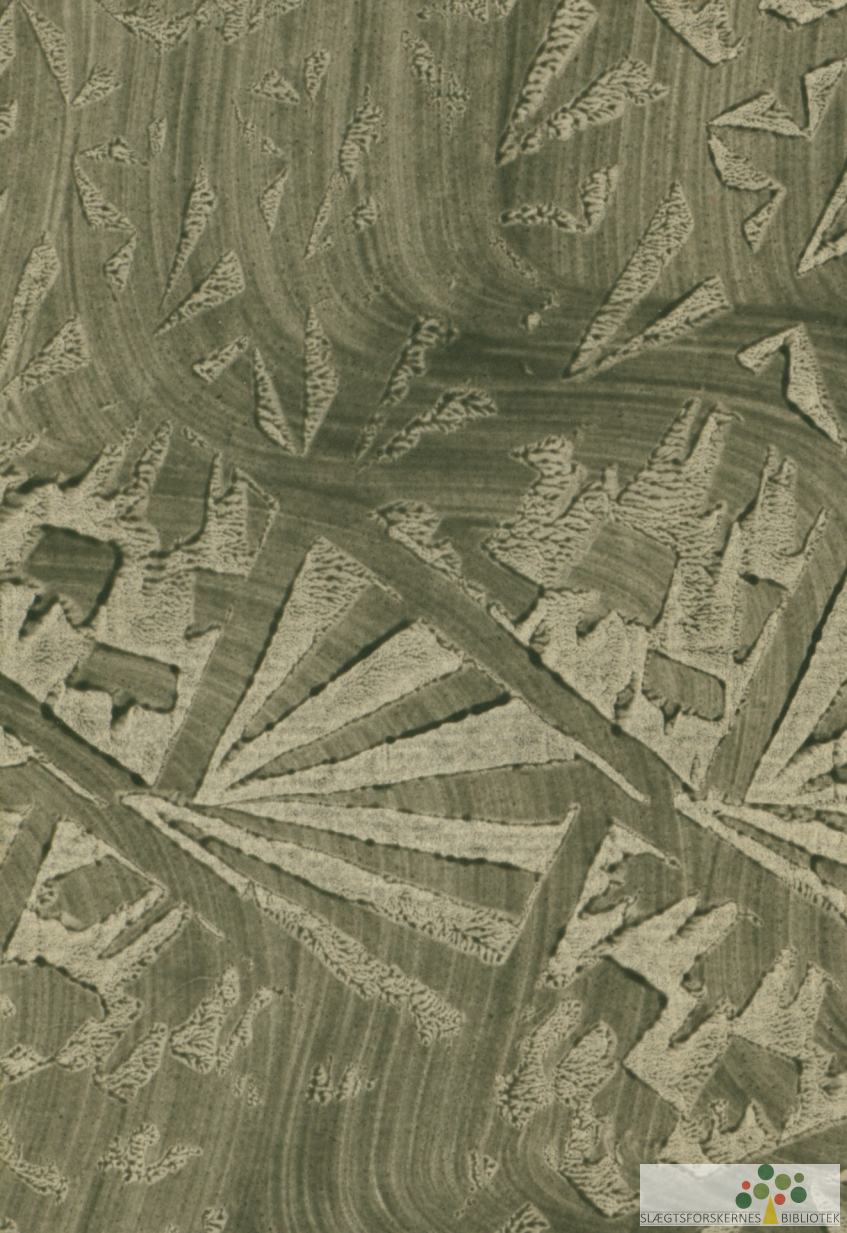
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

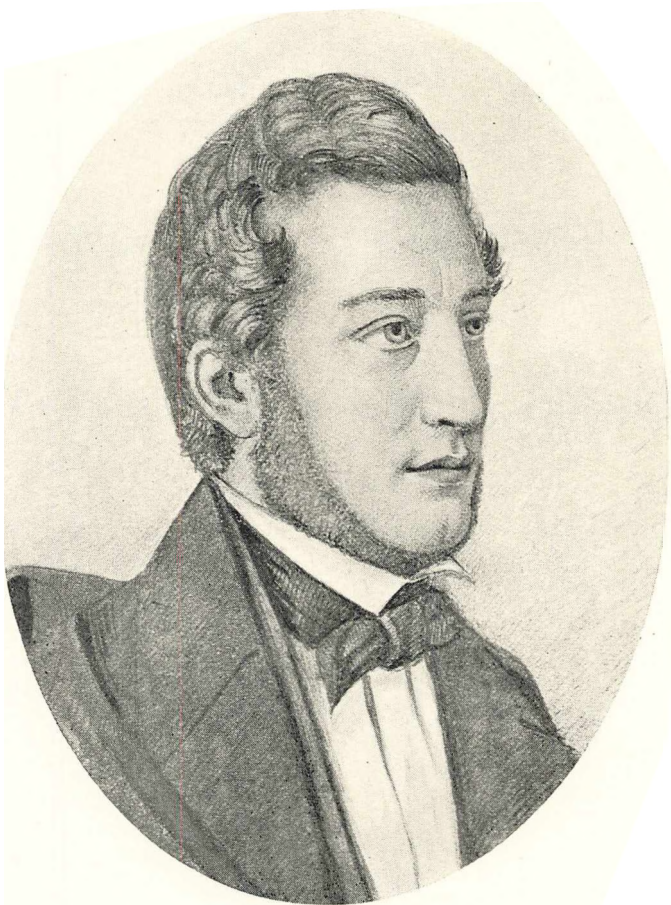
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

EN KVINDES KÆRLIGHED

P. L. MØLLER
Efter en Blyantstegning.

F R A S V U N D N E T I D E R

EN KVINDES KÆRLIGHED

P. L. MØLLER
MATHILDE LEINER

VED
JULIUS CLAUSEN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

1 9 2 8

I

*Imellem H. C. Andersens litterære Efterlæ-
denskaber findes et utrykt Blad fra 1865, skrevet
ved Efterretningen om hans Landsmand, Litteraten
P. L. Møllers Død i Frankrig.¹⁾*

*»Iaftes (10. December 1865) stod i »Flyveposten«
et smukt Digt om ham, der begyndte*

*Saa gik han da bort, som vi alle skal bort,
men i Klokkens Reb blev ej halet.
Der var ingen Vogn, intet Følge sort —
Han døde paa Hospitalet.*

*Han leved, en Fremmed i fremmed Land,
havde hverken Slægt eller Venner.
I Rouen blev jordet den danske Mand.
Men Ingen hans Gravsted kender.*

Digtet slutter med

*Jeg troer man kan skrive: Her leved en Mand,
der bedre var end sit Rygte.*

¹⁾ Collinske Saml. Nr. 1838.

Der er vist ved ingen Grav udtalt sandere Ord end disse. Hvor forunderligt var dog dette Menneske lagt for Had og ilde omtalt alt i sine tidlige Studenterdage herhjemme, og hvad havde han gjort? Ja, man vidste kun at sige: »Han er et daarligt Menneske!« — Maaske! — »Hvad har Møller gjort?« spurgte mig Øhlenschläger og H. C. Ørst ed. »Alle taler ilde om ham, men de sige ikke hvad det er.« — Og jeg maatte svare: »Jeg veed Intet«. Dog eet blev udtalt som Hovedpunktet i hans Slethed, eet som aldrig kunde have fundet Sted, naar man kender Hospitals-Forhold herhjemme. Man sagde han havde været forlovet med jeg troer en Sypige; hun var død paa Hospitalet, og der havde Møller solgt hendes Skelet. Det var jo oprørende, det kunde kun det sletteste Menneske gøre; men Hovedsagen er, at det slet ikke kunde ske.

Jeg blev i hin Tid og senere, naar et Arbejde af mig kom ud, ikke sjældent prellet af en og anden om Penge, men aldrig var det Tilfældet med Møller. Han viiste sig saa uegennyttig og altid velvillig imod mig, heftig i sine Udtalelser over den Uret jeg tidt led af Kritiken. Det samme udtalte han om Øhlenschläger og blev forbitret paa Heiberg, hvis Ord mod Een dengang var som en pavelig Bandstraale. Heibergs Ord vare de ufejlbarlige. Møller var den eneste, der vovede at udtale en anden Mening, og blev derfor lagt for Had. Jeg hørte engang Fru Gyllembourg sige: »Hvad er det dog for et slet Men-

neske den Møller, der tør angribe min Ludvig!« og det uendelig store Heibergske Parti sagde det samme. Ja Mænd, der stod i Stilling og Dannelse højt over, vare aldeles blændede af Heibergs literaire Enemagt, gentog Historien, der circulerede om Piggens Skelet, og at han syntes godt om Smaapiger — noget den Anden selv gjorde i lige saa stor Grad, og næppe var bedre end hin.

Han forlod Danmark og boede i en Række af Aar i Paris, hvor han vistnok kummerligt ernærede sig ved at levere Artikler til vore Aviser. Derfra hjemsendte han »Løvfald«, som H. P. Holst udgav¹⁾; ligesaa sendte han en Bog (om det franske Drama).²⁾ Stadigt var det dog hans Tanke at komme hjem igen til Danmark, uagtet han følte sig dér som en Fremmed og vistnok kun havde mødt Kulde og Bitterhed. Jevnlig sendte han Kasser med Bøger hjem, fortalte hans Broder (der er paa Svane-Apotheket).³⁾ Det Hjemsendte skulde melde hans senere Hjemkomst. Men der blev Intet af den.

Da jeg 1863 om Vinteren kom fra Spanien til Paris, saa jeg ham første Gang igen ved en Middag, som vor danske Gesandt Greve Moltke-Huitfeldt gjorde for sine Landsmænd. Møller var kun lidt forandret syntes mig, kom saa glad

¹⁾ »Løvfald«, en Digtsamling, udkom 1856 under Pseudonym Otto Sommer.

²⁾ »Det nyere Lystspil i Frankrig og Danmark«, 1858.

³⁾ Senere Indehaver af Materialhandelen Møller og Meyer i Gothersgade Nr. 8.

hen til mig, og da jeg sagde hvorledes jeg nu i Hjemmet fandt Erkendelse i rigt Maal, udtalte han sin Glæde over at Kritikken nu hjemme udtalte sig, som han i tidligere Tid havde gjort. Jeg spurgte ham om hvor han boede, men det vilde han ikke sige mig. »Jeg kommer hver Aften i Café Danemarc — sagde han — dér kunne vi mødes.«

Han boede meget fattigt, sagde man, og det gænerede ham. Ved den Fest Skandinaverne med Bjørnstjerne Bjørnson i Spidsen gjorde for mig i Palais royal, kom han ikke. Han var ikke vel, sagde han — men man udtalte, at han ikke havde Raad dertil. Imidlertid sendte han mig under Festen en fransk Skrivelse, der bevidnede hans aandelige Nærværelse ved Festen.«

Saa vidt H. C. Andersen. En anden ikke mindre følsom dansk Skribent — Søren Kierkegaard — var højst uvenlig stemt mod P. L. Møller. Han saa i denne den unge M. A. Goldschmidts onde Aand og Allierede, »Corsarens virkelige Mefistofeles«. Og da Møller i anden Aargang af sin litterære Aarvog »Gæa« i Artiklen »Et Besøg i Sorø« havde tilladt sig at dissekere og harcellere over »Stadier paa Livets Vej«, foer Kierkegaard frem med et voldsomt Angreb paa hele Corsar-Uvæsenet i »Fædrelandet«, der fandt sin Klimax i Sætningen: »Der hvor Corsaren er, dér er P. L. Møller.«

Endskønt P. L. Møllers Medarbejderskab ved

»Corsaren« i det væsentlige kun var indirekte, for saa vidt som dets unge Redaktør M. A. Goldschmidt var Genstand for hans mest levende Interesse, hvem han afvekslende tilskyndede og kritiserede — saa havde Kierkegaard dog paa sin Vis Ret. P. L. Møller var en Corsar, en Fribytternatur, der elskede at gøre Strandhugst for egen Regning, som afskyede alt hvad der smagte af Tradition og System; som vilde se med sine egne Øjne og som kaldte en Kat for en Kat. Intet var ham saa meget imod som Spidsborgere, baade i den litterære og den civile Verden. En »Proletar« — kaldte han sig — en »Luftslotejer«, der mest følte sig knyttet til dem, »der stod udenfor ved Livets Banket«!

Da Peder Ludvig Møller, en Købmandssøn fra Aalborg, født i 1814, som Student kom til Hovedstaden i 1831, dryssede han længe omkring og forsøgte sig paa forskellige Brødstudier — baade Theologi og Medicin — indtil det blev ham klart, at Pennen var hans rette Element. Digter vilde han være, eller i hvert Fald Æstetiker. I 1840 udsendte han et Bind »Lyriske Digte«. I 1843 begyndte han Udgivelsen af det snurrige lille Tidsskrift »Arena«, der kun oplevede 6 Numre. Og rundt om, i Georg Carstensens »Portefeuille«, »Figaro«, »Dansk Album«, finder man de ofte mesterlige smaa Essays om danske Digtere, dem han senere samlede i to Bind »Kritiske Skizzer« og som viser P. L. Møllers udprægede kritiske Begavelse og hans stilistiske

Evne. Nuvel, der var intet System i denne Kritik, og haanligt brød han Staven over den Hegelske stramme Æstetik, som den herhjemme var stivnet under Heibergs Hænder; men hvor fortræffelig han end kunde se tværs igennem og hvor malerisk end hans Sprog — og det skal ikke glemmes, at det var P. L. Møller, som knæsatte den oversete St. St. Blicher i den danske Litteraturs Højsæde, og som »opdagede« Aarestrups Digtes Skønhed — i denne Kritik med dens udprægede polemiske Tone og stærke Subjektivitet var dog en vis Tilfældighed. I hvert Fald en Tone, som det hjemlige Marked ikke forstod og som ikke smagte det. Et Skær af Railleri, en Lyst til Satire gav ham Ord for at være »maliciøs«, og nogen blid Omgangsfælle i dagligt Samliv har han neppe været. Carit Etlar har i et Kapitel i sine »Minder« beskrevet en Aftenscene med Fyrrernes urolige Hoveder — de første danske »Bohèmer« — Goldschmidt, Chievitz, Mahler, og hvor ogsaa Møller er tilstede, drillende og æggende i Samtalen. Og malerisk har han tegnet Møller arbejdende i sin Studenterhybel, overfyldt med Bøger, Papirer og Klædningsstykker i syndig Uorden, i det Yderste af Store Kongensgade over Brændevinsbrænderen, ærgerlig og opfarende mod enhver Forstyrrelse; thi P. L. Møller var ingen Hastværksarbejder; han holdt af at tænke før han skrev, og var nok den Mand, der elskede at »polere« Sproget.

Hvorledes hans tilfældige og urolige Tilværelse formede sig, giver de følgende Blade fyldig Besked om. Kun her saa meget, at han, der ved en Arv havde beredt sig paa en større Udenlandsrejse, ved et letsindigt Laan til en Slægtning nu selv maatte finde Udveje. Udenrigsministeriet overdrog ham i 1848 at skrive Artikler om Danmarks Sag i tyske Blade; heraf levede han delvis, men arbejdede ved Siden af som Korrespondent til danske Aviser, særlig »Kjøbenhavnsposten«. Omkring 3 Aar opholdt han sig i Tyskland og Schweiz, men ingen Enkeltheder af Betydning er bevaret fra disse Ophold. Først da han i 1851 bosætter sig i Paris, knytter han Traaden igen med den Kvinde, som før hans Afrejse havde fængslet ham mere end nogen anden, og som i hvert Fald aldrig svigtede sin Kærlighed til ham.

Bekendtskabet blev gjort anden Pintsedag i Tivoli i Sommeren 1844 — »endnu i Carstensens Dage«. Hendes Navn var Mathilde Leiner. Hun var Datter af en faa Aar forud afdød Vexelmægler og Translatør Johan Jakob Leiner, rimeligvis af schweizisk Afstamning. I »Kjøbenhavns Vejviser« fra 1845 finder man boende i Store Kongensgade 223: Leiner M. & C. Jomfruer, Lærerinder i Sprog og Musik. Da der dengang kun var et Par Huse mellem Jomfru Leiners og Litterat Møllers Bopæl i St. Kongensgade, har denne Omstændighed maaske gjort sit til at styrke den i Tivoli knyt-

tede Forbindelse. Mathilde Leiner var den af de to Søstre, der paatog sig Undervisningen i Sprog. Faderen havde jo været Translatør, og Fransk var Mathildes Speciale. I hvilken Grad hendes Tilbedte senere lægger Beslag paa hendes Kundskaber vil vi faa at se, og hvor gerne hun i en gennem Aars Skuffelser og Savn aldrig glemt Kærlighed tjente sin Ungdoms Elskede, fortæller den Hverdagstragedie, som hun har efterladt i Haandskrift. Historien begynder i bleg Rosa, der gaar over til næsten hektisk mørkerøde Farver. Saa følger Adskillelsen, og med den mange Aars tiltagende Graat i Graat, indtil Gensynet atten Aar senere — nu en Sorg i Vemod. Og tilsidst hans Død, og hendes Kamp for hans Minde og dets Bevarelse.

Naar disse Blade om en Kvindes udholdende og opofrende Kærlighed nu saa mange Aar efter fremføres i Uddrag fra Gemsel og Glemsel, er det da intet Brud paa Sjælefred, og intet Misbrug af Fortrolighed. Hun vilde have været den første til at ønske alt det fremdraget, som kunde fortælle om hendes Elskedes ensomme og forladte Tilværelse i det Fremmede. Thi først gennem P. L. Møllers her opbevarede Breve faar man et Indtryk af hans Liv og Færden under Opholdet i Frankrig — det som tilsidst var blevet ham en saadan Vane, at han ikke evnede Opbruddet.

P. L. Møller havde trods sin skeptiske Form og svigtende Evne til at holde fast og samle sig om

noget sikkert sin skjulte Ærgerrighed. Han drømte om et Professorat i Æstetik ved Københavns Universitet. Efter den fortræffelige Bog om »Lystspillet i Frankrig« yntedes der om at skaffe ham et Lektorat. Men P. L. Møller syntes allerede da at have tabt Initiativet, og derfor tog han heller ikke imod et Tilbud i 1863 om at blive Redaktør for det antinationalliberale Godsejerorgan »Danmark«, skøndt P. L. Møller tilvisse aldrig havde haft nogen Ømhed til overs for de Nationalliberale. Men Danmark var blevet ham saa fjernt — og han døde derude ensom paa det fremmede Hospital i Rouen, 51 Aar gammel, syg og udslidt.

Man sagde til Goldschmidt, at han i Romanen »Hjemløs« til Model for Kynikeren, den medicinske Kandidat Schiøtt, havde brugt sin Fortrolige fra de unge Dage, Peder Ludvig Møller. Goldschmidt protesterede: kun en enkelt Side af sin beundrede Aandsfælle havde han nedlagt i denne uspidsbørgerlige Figur. Møller var langt dybere og mangesidigere. Hans af Intelligens lysende Afhandlinger, hans Elskedes korte Fortælling om ham, og hans egne mismodige og utaalmodige Breve fra det frivillige Exil giver tilsammenlagt det reneste Billede af dette begavede, venlige og uvenlige, paalidelige og upaalidelige Menneske, om hvem Mindet nu uforfjent er blegnet.

II

AF MATHILDE LEINERS MINDEBOG

Paa det stærkt makulerede Omslag staar at læse: *Blade til Minde om P. L. Møller af Mathilde L., Arving af hans Manuskripter og [Vogter?]¹⁾ af hans Grav.*

Derefter følger en kort Indledning, skreven i 1867:

»Det Vrængbillede, som de fleste Blade have givet af P. L. M., tvinger mig til at fremstille et sandere Billede af hans Personlighed og inderste Væsen, saaledes som de gennem en Række af Aar gennem hans Breve have vist sig for mig. Ingen har vist nok nøjere end jeg kendt hans Sjæl, der trods sine Slagger var af ædelt Metal. Jeg vil i saa faa Ord som muligt efterligne den, der fremfor andre havde den klare og fyndige Stil i sin Magt«.

Senere Indskud fra 1869: »Saaledes begyndte jeg for to Aar siden, efter at man havde meddelt flere forvanskede Efterretninger om den Afdøde; men min Smerte var endnu dengang for ny til at jeg for»

¹⁾ Papiret makuleret.

maaede at fortsætte. Nu derimod den er noget dæmpet af Tiden, tager jeg atter fat paa dette Pligt-hverv.«

Anden Pintsedag 1844 blev P. L. M. mig forestillet paa »Tivoli« af en fælles Bekendt. (Alle saadanne smaa Ubetydeligheder maa jeg omtale, da den Afdøde endnu i sin sidste Tid før sin Død erindrede alle og sendte mig Minder derom). Jeg talte oftere med ham derude og morede mig ved hans lette og livlige Underholdning. Længere hen paa Sommeren lod han mig anmode om at oversætte nogle af hans Biografier paa Tysk, og derved kom han enkelte Gange i vort Hjem. 5te September deltog han i en Udflugt til Frederiksdal og Omegn med min Familie.¹⁾ Fra den Tid kom han oftere i vort Hus. I November bragte han mig sin »Bogtrykkerkunstens Historie« med et Digt. Noget senere fik jeg hans første Bind Digte,²⁾ hvor han havde sat Kryds ved Alt hvad han selv ansaa værdt at læses — det øvrige skulde jeg forbigaa. Henimod Jul anmodede han mig om at oversætte forskelligt til »Dansk Album«, ved hvilket han var Hovedredaktør. Jeg indvilgede med Glæde, da en saadan Beskæftigelse ganske faldt i min Smag. Nu var han

¹⁾ Mathilde Leiner havde foruden sin Søster Constance, der var Spillelærerinde, en Broder A. H. Leiner, der i Vejviseren angives som Portrætmaler, senere som Fuldmægtig under Revisionsdepartementet (d. 1877).

²⁾ »Lyriske Digte«, udg. 1840.

naturligvis en stadig Gæst og bragte mig jævnlig Digte og Bøger.

Den 15de Januar 1845 bragte han mig et Digt, der hentyder til den første skandinaviske Fest til Fædrenes Minde:¹⁾)

Der holdes Fest! — hør Jubelskrig og Toner.
Med Glans og Pragt er Salen smykket.
Et Feepalads er for en Nat opbygget.
Jeg blændes hvor jeg staar i Mørket her.
Fra Vindverne gaar tusind Straalers Skær
af Candelabre og af Lysekroner.

Og festlig skummer Druens ædle Blod.
Hør hvor de synge, støje, hvor de klinke
og holde Taler ved en røget Skinke
og vise ved et Hurra Heltemod!
Basunen klinger med, og Festkartoven
Som Torden ruller rigtig over Voven.

Hvor jeg er glad, at jeg er ikke der!
Jeg elsker mer den hyggelige Vinterstue.
Hvor Ovnens blusser med en venlig Lue.
hvor ej der drikkes Skaaler, og hvor ikke

¹⁾) Festen, der holdtes 13. Januar i de tre nordiske Universitetsbyer som et Led i den gryende Skandinavisme — »en Stræben efter at udvikle den fra Fædrene nedarvede Aand« — var i Kbhvn. arrangeret paa Skydebanen, hvis Festsal var smykket med store Kartoner, forestillende Optrin af Nordens Mythologi. Menuen var i gammelnordisk Stil, og alle de politiske Koryfæer førte Ordet,

Et Lyshav profanerer Glædens Stund.
 Hvor uden kunstig Straale lyser kun
 Et Stjernepar i milde Qvindeblikke.

Der er der altid Fest for mig.
 Der klæder jeg
 Min Sjæl i Galladrugt.
 Der løfter den sin bedste Stemnings Bæger
 Og sig med liflig Nektar vederkvæger,
 Og sværger Troskab til hver ædel Magt,
 Til Frihed, Kærlighed, til Sympathi,
 Til fjerne Fædres Kraft, til Moders Mæle.
 Til Ærefrygt for fri og rene Sjæle,
 Til Skønhed, Aand, Natur og Poesi.

Ja hvad er Fest, hvor ingen Qvinde throner
 Som Billed paa en sød.og hellig Magt,
 Hvem hele Jordens Kreds er underlagt?
 Hvad Morgensolen uden Lærketoner,
 Hvad Haven uden Rosens Duft,
 Hvad uden Stjerneglans den kolde Luft,
 Hvad Skoven uden Træets grønne Himmel,
 Hvad Havet uden Kystens Blomstervrimmel,
 Hvad Bækken uden smilende Kærminder,
 Hvad Livets Lyst, naar Haabet flygter bort,
 Hvad er Musik, naar Intet huldt forbinder
 Til Harmoni hver skærende Accord?

Jeg ønsker — lad mig det kun frit bekende,
 At jeg, som tidt i Livet var til Fest,

Naar til det fjerne Sted som Gæst
 Jeg kaldes, — at ogsaa jeg maa festlig ende!
 Jeg ønsker kun, naar eengang Alt skal svinde
 Brat for mit Blik, Alt hvad jeg elsked her,
 Naar Livets Festlys for mig slukket er,
 Og naar den sidste mørke Stund er nær,
 Jeg ønsker kun, at da en ædel Qvinde,
 Øm, varm og fager som et Ungdomsminde,
 Vil træde til mig i mit Aftenskær
 Og Læbens Purpur paa min Pande gyde,
 At jeg endnu engang mit Sind kan fryde,
 Og med sin blide Haand min Kind berøre,
 Og bøje blidt sit Hoved mod mit Øre,
 Og med et sødt af Taarer qvalt Farvel,
 Bevinge min til Jorden bundne Sjæl!

Derefter følger et paa Fransk skrevet Digt »Des idées sur la fidélité«, — »da han kendte min Forkærlighed for dette Sprog«.

Det synes nu, som om Mathilde har givet ham det første Digt tilbage — muligvis for at han kunde disponere over det til »Dansk Album«¹⁾. — og da hun faar det igen, har P. L. Møller vedlagt et andet:

Sangerløn.

Hvad er en Sangers bedste Løn? —
 En Laurbærkrone om hans Pande
 Af Folket flettet, frisk og grøn?
 Den voxer ej i disse Lande.

¹⁾ Her blev det dog ikke offentliggjort.

Men Jubelraab og Bifaldsklap,
 Et Navn, som er paa Alles Munde?
 Derefter skrives tidt omkap,
 Dog mig det ej husvale kunde.

En Arv, en lille Million,
 Som sikkert Værn for Fremtidslykke?
 Hvo for den flygted var Cujon,
 Dog — Musen kan den ej opbygge.

Et klart, et blinkende Chrystal
 Med Saft af Sydens tunge Drue?
 Ved Gud! den skummende Pokal
 Sødt lønner Følelsernes Lue.

Et Smil af Qvinden huld og skøn,
 Et Kys af hendes friske Læbe
 Opflammer saligt Sangens Søn
 Til mod det Højeste at stræbe.

Dog Eet jeg veed — o ingen Krands
 opvejer det, — Eet, som er bedre
 End Hæderstegn og Ros og Glands
 Og Guld i Arv fra rige Fædre.

En Løn mer værd end Druens Ild,
 Ja Roserne jeg agter mindre,
 Som under Pigers Kys og Smil
 Fremblomstre i en Sangers Indre, —

En Løn saa sød, saa dyrebar —
 Ej Skrin med Diamanter klare,
 Ej gylden Kapsel værdig var
 Til saadan Skat at opbevare.

Og denne Løn var Bladet, som
 Af hendes Haand jeg fik tilbage, —
 Jeg gemmer som en Helligdom
 Det Blad i alle mine Dage.

Det dufter som Viol i Vaar,
 Besprængt af Himlens Hippokrene.
 Og henrykt kysser jeg det, naar
 Med mine Drømme jeg er ene.

Thi dette Blad bar Sporet af
 Et ædelt Hjertes varme Taare.
 Det skal mig trøste til min Grav
 Og følge mig paa sorten Baare.

Han sender hende i de følgende Dage endnu et —
 ret ubetydeligt Digt — ledsaget af disse Ord: »Erindrer
 De den Aften, da jeg havde Hovedpine og De vædede
 min Pande og blæste paa den. Dette gav Motivet!« —
 Og ved Foraarets Begyndelse endnu et Digt:

I aabent Vindue.

Foraarsluft, hvad vil du mig?
 Hvortil denne sagte Kjælen?
 Hvorfor gyder Du i Sjælen
 Som en lønlig Flamme Dig?

Har om dit Besøg jeg bedt?
Hvorfor sender Du din Straale?
Troer Du da, at jeg kan taale,
At man kysser mig saa hedt?

Farlige Forførrerske,
Troer Du ogsaa jeg kan grønnes,
Eller troer Du jeg de Skønnes
Foraarsflugt kan rolig se?

Fly mig, o kom mig ej nær!
Fly til dine lyse Skove,
Leg med Kildens unge Vove,
Lad mig være den jeg er.

Kan Du ikke gaa i Eng,
Mellem Blomster, mellem Bøge,
Og med Køer og Kalve spøge.
Eller med en Bondedreng?

Vær medlidende og god,
Lok mig ikke med din Stemme!
Lad mig være, lad mig glemme,
At jeg er af Kød og Blod!

Troer Du, at et stakkels Skind,
Som maa gaa og informere,
Kan ha' Raad til at flanere
Som en nyfødt Foraarsvind?

Som en Foraarsvind, en Nar,
 Der ej kan sig selv erindre,
 Som den hele Dag paa Ære
 Intet at bestille har?

Eller — hvis Du dog ej vil
 Lade mig min Ro beholde,
 Men mig blive ved at volde
 Marter med din lumske Ild —,

O saa før mig Foraarsvind,
 Du som Tid nok har at spille,
 Og ej andet at bestille
 End at klappe Folk paa Kind; —

O saa hør mig, end min Nød,
 Flyv afsted og send mig hende,
 Som Du veed nok, — at jeg finde
 Kan en Køling for min Glød!

Hun forsætter nu i Mindebogen:

Paa denne Tid, de første Dage i April 1845 gav man »Kong Renés Datter« af Hertz, og vi vare i Theatret en af de første Aftener. Dagen efter traf han mig alene, og vore Hjerter talte. Han forlod mig strax, men Morgenen efter fik jeg følgende Brev.

*Nostrissima!*¹⁾

Vægteren raaber i dette Øjeblik tre. Jeg troede jeg kunde sove, jeg troede, at Legemet vilde fordre sin Ret, at det vilde synke tilbage i Ro som den længespændte Buestreng, naar Pilen endelig er afskudt. Men nej, jeg veed ej selv hvad det er — er det Phantasien, er det Hjertet, som ikke vil lade mig i Ro? Det brænder og trykker mig om Hjertet, det vil næsten qvæle mig, og dog er der Noget, som fører Tankerne afsted rundt omkring, højt og lavt, ud i den vide Verden. Og denne Magt, som driver dem, som pidsker dem afsted som Heste nærved at styrte — denne Magt kommer fra Hjertet. Men Tankerne selv, de arbejde i Hovedet, jeg føler dem storme, tumle, hamre og gløde der, og Søvnens vil ikke sætte sig paa Øjnene. Hjertet har taget Sæde i Phantasien, eller denne er flyttet dybere ned og har oprejst sit Værksted i Hjertet.

Lad mig skrive, det vil maaske lindre eller i det mindste trætte, saa jeg kan falde lidt hen.

Hvad bestiller Nostrissima i dette Øjeblik? Er hun vaagen eller sover hun? Flagrer de lette Drømme sødelig gennem de sorte Druers Fylde, eller tilhører hun den vaagne Virkelighed og fylder den maaske hendes kære Øjne med Taarer? Gid de maatte standse! Gid deres Tæppe maa sænke sig og tvinge dem tilbage til Ilden, for at Øjet kan faa

¹⁾ Jeg havde i Spøg underskrevet mig Vostrissima i en Forretningsbillet, og nu forandrede han det til Nostrissima.

Ro, og Ingen imorgen i dem skal læse en søvnløs Nat!

Jeg vaklede, da jeg kom paa Gaden. Mine Ben kunde næppe bære mig til Foreningen. Jeg begyndte at læse lidt, men hvert Ord medtog flere Minuter inden det vilde trænge ind. Man inviterede mig til at tage *Levins* tomme Plads ved de sædvanlige Aftenglæder¹⁾. Jeg vilde tvinge mig selv til at være lystig, det gik nogle Øjeblikke ret godt, men pludselig væmmedes min Sjæl ved disse Jammerligheder; det var at profanere denne Aften, og det Hellege kan ikke ustraffet profaneres. O, hvor jeg var veltilfreds og stolt, da Tobakstaagen og den taabelige Latter atter var bag mig!

Jeg kom hjem, jeg lagde mig, jeg prøvede paa at læse. I en halv Time læste jeg een Octavside. Jeg røg nogle Drag af en Cigar, og det forekom mig, at Søvnens vilde gyde sit styrkende Bad over de endnu heftig rystende Nerver. Det var Kl. 12. Jeg slukkede Lyset og lukkede Øjnene, men det blev ikke til Noget. Jeg tænkte paa hvidt Papir, paa Skibe i aaben Sø, det vilde altsammen ikke hjælpe. Da maatte jeg tænde Lys og besluttede at skrive, og jeg skriver ulæseligt, thi jeg skriver paa mit Leje; jeg kunde ikke give mig Tid til at staa op og klæde mig paa — saa voldsomt følte jeg Trangen til at udtale Noget af hvad der fylder

¹⁾ Den for sit skarpe Vid og bedske Tunge frygtede Filolog Israël Levin (1810—83), mangeaarig Stavgæst i Studenterforeningen. P. L. Møller var Medlem af hans Klikke.

mig, til at tale med hende, som saa længe har levet for mig paa to Steder, ja paa tre — nemlig i sin egen Skikkelse, i mit Hjerte og i mine Tanker.

Kender De den Ulykke at være Phantasimenneske? at Følelsen er bleven Phantasi, og Phantasien Følelse? Det er det Poetiske hos et Menneske. Det er det, som forhindrer ham i at hengive sig som det ubevidste Barn eller den uerfarne Qvinde til Livets fulde Nydelse. Han kan aldrig blot nyde, han maa ogsaa producere, og i det Øjeblik Nydelsen indtræder i Virkeligheden, da har han for længe siden oplevet og nydt det i Phantasien, og er langt, langt ude derover. Dette Øjeblik, som denne Aften fik virkelig Realitet i Tid og Rum, var mig, da det indtraadte, ikke længer noget Nyt. Dette Øjeblik, som i Uger og Maaneder har været Maalet og Genstanden for min Længsel i Hjertet, havde Phantasien alt oplevet mange hundrede Gange. Den havde oplevet det i hundrede forskellige smukke Skikkelser, den havde udmalet det i de fineste Details, som jeg paa det nøjagtigste kunde beskrive, naar mit Sind kun havde Ro, og min Haand endnu ikke rystede. Dette Øjeblik er nu en Erindring, som ligger hele Aar tilbage, og jeg erindrer tydelig, at i dette Øjeblik var det kun Hjertet, og ikke Nerverne, som zittrede i Feber; men min Aand havde den samme æsthetiske Følelse, som naar et kært Digt, der længe har været færdigt i Tanken og Følelsen, tilsidst træder frem

paa Papiret. Og nu i disse tre søvnløse Timer er denne fordømte Phantasi, som ikke lader mig et Øjeblik i Ro, fløjet længer og længer bort. Jeg har digtet en hel Roman, som strækker sig mange Aar ud i Fremtiden, — og saa maaske næste Nat bliver ombyttet med en anden, der atter næste Nat maa vige for en tredie. Kan De forstaa, eller blot ane, hvorledes det gaar til i et saadant Poethjerte? Dette er Nøglen til den Ustadighed man i det prosaiske Liv beskylder disse Naturer for, men som, naar de ellers due noget, er forenet med en evig og uforanderlig Troskab mod — Idealet, overalt hvor det viser sig i en synlig eller aandelig Skikkelse. Er det da ikke Uret at kalde det en Brøde, at man elsker mere rigt, mere uendeligt og fra et højere Synspunkt end Andre?

Hvorfor er denne Aftens Hændelse udsat saa længe? Hvorfor er den ikke noget allerede længst forbigangent i Tiden, som den er det for Phantasien? Aner De det Rigtige, eller skal jeg sige det? — Jeg vil sige det, om ikke af anden Grund, saa for at glæde det ædle, søde, varme Hjerte, der har værdiget at aabne sig for mig. Det var den dybe Respekt for det Glimt af Idealet, som her traadte mig imøde, kærligt udstyret af Naturens Haand, og endnu rigere udsmykket af min Phantasi; det var hellig Ærefrygt, for ej at saare og krænke en ædel Qvindelighed — og i qvindelig Skikkelse er jo mit Ideal stedse fremtraadt for mit

Øje, — Frygt for at synes utaknemlig mod en Sjæl, jeg skyldte saa megen Forædning, saa megen Glæde og Begejstring, der maatte udsætte dette Øjeblik til en Time, hvori i det mindste en Del af mit Jeg ikke længer var sig selv bevidst.

Og lad nu Besindigheden, Fornuften, ikke den prosaiske, men en poetisk Fornuft træde til, og udfylde Resten af dette Blad, skøndt jeg kunde blive ved at skrive til imorgen, naar atter vore Øjne mødes!

Jeg havde været lykkelig ved at maatte berøre blot en Spidse af disse Fingre med mine Læber, blot et Øjeblik at hvile min Kind til denne Skulder. Og jeg er blevet overvældet med Kærlighed. Jeg vilde gaa ved Stranden for at køle mit Hjerte i Vinteren og blot berøre det foryngende Bad — og jeg er draget ud paa Dybet, og Bølgerne have lukket sig over mit Hoved

Dagen skinner nu ind til mig, og jeg er ikke færdig, og jeg bliver aldrig færdig, og jeg kan ikke sove, men der er ikke Olie mer i Lampen, og jeg vil da prøve derpaa. Gid den Søvn, der er veget fra mine Øjne, maatte hvile sødt og blødt paa to andre, saa jeg maatte se dem klare og frejdige, naar Dagen skinner. Gid snart en blød Haand lønlig maa møde min, og da medbringe et beskrevet Blad til den Skuffe i min Pult, hvor to smaa Strimler ligge og vente paa større Selskab.

Plus encore le vôtre.

Kære, kære Fornuftige!

Er Skæbnen mig dog ikke gunstig og mild, at Bladet¹⁾ denne Gang saa at sige skriver sig selv? Thi jeg kan nu engang ikke skrive uden af min Sjæls Inderlighed, og det som for Tiden opfylder mig, kan jo ikke komme i Bladet. Ikke vil jeg som en Forretningsmand besvare Deres Epistel²⁾; nej jeg mener disse beskrevne Blade skulde kun være Surrogater for de Samtaler, Tid og Omstændighed forbyde os at føre mundtligt; frie Udgydelser uden bestemt Maal og Hensigt, der blomstre frem af Hjertet som Blomsterne paa Marken; flygtige Hilsener fra Sjæl til Sjæl, naar Tankerne mødes, uden at Øjne og Hænder kunne det.

Kære, kære Fornuftige! lad os ikke være altfor fornuftige! lad os ikke frygte for Livets Poesi, naar den lægger sine blide Hænder paa vore Hoveder! — Men lad os saa meget som muligt erindre, at det er en Skat, en Helligdom, som lig Himlens Dug har udgydt sig over os, og som vi ville vogte og spare paa som en kostelig Skat, for at den længe maa kunne gøre os glade og rige, rigere end de der samle i Hus og i Lade og frygte for Møl og Rust. Lad os være som Børnene, der i det hulde Instinct ile hurtig fra Leg til Leg, og for hvem

¹⁾ ∴ Dansk Album.

²⁾ Mathilde Leiners Bidrag til Correspondancen findes ikke.

Livet derfor altid er lige smilende og straalende.

Dog eet Punct maa jeg denne Gang, og een Gang for alle berøre. Hvorfor gøre mig Uret? Hvortil denne Mistillid? Denne Frygt for »at forspilde mit gode Omdømme?« Jeg maatte da være forladt af alle Muser og gode Genier, jeg maatte jo være sunken dybere i den sorteste Prosa, end jeg (i det mindste for Øjeblikket) svinger mig i poetisk Kærligheds Æther — dersom jeg ikke beundrede og højagtede Qvinden mest, naar hun er — Qvinde i Ordets dybeste Forstand; det er, naar hun er hvad Philisterforstanden kalder »svag«, men hvad den sande, værdige Livsanskuelse kalder skøn, smeltende, hengiven bøjende sig for Livets ædleste og helligste Magt. Lad mig aldrig mærke til denne Frygt. Betænk, at naar De vil forstaa og bedømme mig retfærdig, maa De ikke gøre det efter de bornerte, traditionelle Forestillinger, som saa jevnlig lade sig høre, at de næsten udgør den Athmosphære, hvori det qvindelige Hjerte udvikler sig. Dette skulde være Poesiens og Kærlighedens Magt, at naar den indtræder i Hjertet, da skulle disse Forestillinger pludselig vige som Taarnerne for den friske Søvind.

Hvis vi i dette Øjeblik bleve for evig adskilte, troer jeg, at den Erindring, der vilde følge mig længst af alle, skulde være ikke Stoltheden ved at være elsket af en ædel Qvinde, men Venerationen

for det Øjeblik; da Skorperne smeltede, da vi første Gang

hvilte Hoved mod Hoved,

da gennem Suk og Taarer og ømme Berøringer den sande Qvindelighed steg frem for mig i sin skønneste Skikkelse som en Aphrodite af Bølgerne.

* * *

Søndag Morgen.

Saaledes som De skriver i den sidste Epistel, har jeg i mit stille Sind omtrent tænkt mig Dem. — Jeg ikke være fornøjet med den første Billet? — tout au contraire! Veed De ikke, at Alt er kært, som kommer fra *une main bien aimée*, enten den saa kærtegner eller straffer? ja at det ofte frembringer et sødt Sværmeri at straffes af denne Haand?

Jeg synes, De betragtede mine Støvler. Kunde De se, at de ikke i to Dage havde været børstede, og det med fast Forsæt. Gætter De ikke hvorfor? O, jeg kunde jo ikke engang nænne at lade Støvet gnide af dem, de lykkelige. De havde strøjfet dem med Deres Fod!

Idag maa det jo desværre ske for Udstillingens Skyld.

My kingdom for en Feuilleton!

Votre escabeau écrivant.

Lørdag Middag.

Altsaa har jeg da to Billetter at besvare, og det kan ikke tillades mig at besvare dem som jeg gerne vilde, ikke tillades mig længer at lade Følelsen og Phantasien svæve legende og sorgløst afsted som Sommerfugle over en Foraarseng, og — som jeg saa gerne vilde — forskønne Livet for os Begge. Men jeg skal tage den kolde, fattige Forstand til Hjælp: jeg skal være klog og gammel og beregnende, og jeg skal give *Dem* Raad, jeg som bestandig har været vant til at se op til Dem som den, der ikke trængte til Raad, som den, der var vant til saa godt som at staa ene i Verden og selv forstod at bevare Sindets Ligevægt. Men jeg vil jo gerne gøre alt hvad jeg formaaer osv. osv.

Men De maa ikke tvivle om at et eneste Ord af Dem er nok for mig til at opfylde ethvert af Deres Ønsker, som ligger indenfor mine Kræfters Kreds. Det er jo Dem, som kan befale, og det er mig, som skal lyde, og som i mit Hjerte, naar De er mest svag og — maaske upraktisk — bøjer mig dybest for Dem.

Søde slemme eller slemme Søde!

Elskværdige, skøndt store, Synderinde! (jeg kommaterer som *Blok Tøxen*¹⁾). De med den brø

¹⁾ En lidet anset Litterat.

debetyngede Samvittighed! Modtag en Trøst, som De maaske ikke ventede!

See, alle Deres Synder vil jeg tage paa mig, fra nu af til den yderste Dag, jeg vil bære dem alle som det Guds Lam, der — gaaer med et blaadt Baand. Og gætter De, hvorfor jeg vil udføre denne ædle Daad? — Nej, De gætter det ikke, fordi De er saa godt og uskyldigt et Menneskebarn. Altsaa vil jeg sige Dem det: Det er fordi De har nok paa Deres Samvittighed endda! — Seer De, den Overraskelse var De ikke belavet paa.

Men det er alligevel sandt. De har gruelige Ting paa Deres Samvittighed; jeg vilde lige saa lidt være Deres Samvittighed, som Saft¹⁾ vil være Skæbne, nemlig ikke engang for 10 Rbdl. om Aaret. Og dog tilhører jo denne Samvittighed Dem, og hvo vilde ikke gerne tilhøre Dem? Jo Alt, hvad der tilhører Dem vilde jeg gerne være: Deres Hænder, Deres Hjerte, Deres Lokker (auch genannt »Druer«), Deres Fod, Deres Hund — Deres Fodskammel vilde jeg være — kun ikke Deres Samvittighed! Hør og skælv! De har nemlig paa samme, at jeg i den senere Tid til Dato ikke har kunnet bestille noget Fornuftigt; ja jeg har bogstavelig talt i de sidste 5—6 Dage ikke gjort for 2 Skilling Gavn!²⁾ Er man ude, saa driver man jo, og er man hjemme, saa tænker man, og drømmer og sværmer og længes,

¹⁾ Komisk Figur i Oehlenschlägers og Weyses Syngespil »Sovedrikken«.

²⁾ Dog med Undtagelse at jeg i Nat Kl. 2 corrigerede Deres Manuskripter.

og af Alt dette kommer der ikke andet ud end tomme Phantasier og Drømme og uopfyldte Løfter — til diverse Forlæggere og Bogtrykkere. Og Alt dette er Deres Skyld, Ulykkelige!

Det glæder mig forresten overordentlig, at mine sidste Bestræbelser paa den prosaiske Fornuftigheds Gebeet have været saa yderst heldige, at De allerede er ked af mig i den Retning. Jeg skal saavidt ikke uden højeste Nødvendighed falde Dem til Besvær med denne verdslige Side, modsat min geistlige. Det har smigret mig overordentlig, at De i saa høj Grad har paaskønnet min *gæiske* Energi¹⁾. Dog skylder jeg Sandheden at tilstaa, at den maa ske slet ikke havde ført til Noget, hvis ikke Lykken, den søde Fee, som kun yderst sjelden, men dog en enkelt Gang har tittet ind ad Døren til mig, — havde paa samme Tid skænket mig et venligt Asyl, hvor jeg kunde udhvile om Aftenerne; hvor man havde Sympathi for mine Interesser og Bekymringer, hvor jeg blev heget og plejet, hvor en mild Stemme og et smilende Ansigt husvalede og vederqvægede og beroligede mit tidt heftig bevægede og ophidsede Sind, lægede dets Saar og udglattede dets Rynker med ambrosisk Balsam, ligesom man siger, at Havets oprørte Bølger lægge sig, naar man gyder Olie over dem. Den Tid skal jeg varhaftig aldrig glemme Dem; gør jeg det, saa maa De kalde mig Mads. Disse Maaneder have

1) ɔ: som Udgiver af Aarbogen »Gæa«.

gjort mig til Deres Skyldner for hele mit Liv, og det skulde i Sandhed smerte mig, om De nogen-
sinde med Forsæt unddrog mig nogen Lejlighed til
at vise Dem Taknemlighed. Endnu en Tak — for
Deres Olie! og gid det ikke maa blive den sidste!

Hundrede Ting havde jeg endnu at sige Dem,
men som De ser, er der ikke engang Plads til 99.
Jeg har nemlig for at blive færdig til at gaa ud Kl.
4, blive bespist og barberet, saa jeg uden Skam
kan vise mig for Dem Kl. 6, lagt et Baand paa mig
selv og kun tilstaaet mig denne lille Stump, da jeg
ellers blev ved i det Uendelige. Det er saaledes
ikke Deres ophøjede, lysende og forføriske Exem-
pel, der har smittet mig til at skrive paa Stump, og
for at De ikke skal tro, at jeg alligevel har stjaalet
Deres Idee og gjort mig skyldig i Plagiat, har jeg
endydermere, som De ser, beskrevet min Stump
paalangs, hvorimod De plejer at gøre det paatværs.

Ma brava! Signorina! Hvad maa jeg opleve! De
har jo ikke blot faaet Dun paa Vingerne, men be-
gynder endog at slaa dem frejdig og bevæge dem
til Flugt. Det maa jeg lide, bliv saaledes ved! Det
fornøjer mig ligesaa meget, som da jeg blev de før-
ste Dun vaer paa min egen Hage. Og dette var vir-
kelig et af de veritableste Begejstringsøjeblikke i
mit Liv, som maaske kun er overgaaet af det Mo-
ment, da jeg lagde bemeldte Dun under Kniven.

Det faldt sammen med min første Kærlighed, det vil sige Dunene voxede, medens den var lykkelig; men da den blev ulykkelig, da Reflexionens eller Desperationens Dæmon traadte ind i min Sjæl med Flammesværdet, da greb ogsaa jeg til Sværdet (nemlig det laa i min Faders Barber-Etui) og afmejede mit første Skæg. Før havde jeg ikke havt Tid til at tænke derpaa, og oprigtig talt havde Vedkommende aldrig beklaget sig over mit Skæg, naar jeg kyssede. Ak ja, De har ikke kendt min Hage, da jeg var 16 Aar, da den var et beskedent, blidt Naturproduct, en Rose uden Torne, og endnu ikke forherliget ved Kunsten.

Hvor var det smukt af Dem, at De var aimabel hin Aften, og at De har isinde at tage Verden som den er. Det er i Virkeligheden det Rigtigste, den eneste Maade, hvorpaa man kan bevare sin Troskab mod Idealerne i sit Indre. Enhver Ting har kun Værdi i sin rette Begrænsning, og saaledes ogsaa Godmodigheden og Oprigtigheden. Driver man disse rare Egenskaber for vidt og anvender dem til urette Tid og Sted, da profaneres de, og man begaar en Synd mod Ideen istedenfor at udøve en Dyd. Men i Tankerne og paa Papiret behøver De slet ikke at tage Verden som den er; dér maa De ogsaa gerne blive ved at overvurdere mig, skøndt jeg i Virkeligheden saa lidt som Nogen kan være tjent dermed. Forestil Dem dog kun undertiden, at jeg er et Asen, og De vil have den behagelige Overra-

skelse at blive overbevist om det Modsatte — sommetider idetmindste, *Sapere aude* 3: hav Mod til at være klog! — Bliv kun ved at være »snild!« Jeg er paa min Viis en god Christen, og opfordrer Dem dertil med Skriftens Ord: Værer snilde som Duer og fromme som Slanger!

Det er jo forskrækkeligt, hvor De er bleven bange ved den Idee jeg yttrede med Hensyn til Deres »stakkels uskyldige Søster«, saa bange, at De endog er fuldkommen overbeviist om, at det kun var mit Spøg! — Det gør mig ondt, men Sandheden maa jo frem, om det saa skal ske gennem Sidebenene. Det var paa Ære ikke Spøg, men mit ramme Alvor — NB. som *poetisk Tanke* betragtet. En anden Sag er det med Udførelsen i Virkeligheden; den kunde det naturligvis ikke falde mig ind at begynde paa, blandt andet fordi min Magelighed vilde hindre mig deri. Altsaa vær De kun rolig for Deres Søster. Men en Tanke af poetisk Interesse kan ikke være saa frygtelig, at en Poet maa bæve tilbage derfor; ellers var jo Poesien ikke Universets Spejl, dets hele Indhold af Godt og Ondt. Nej, en saadan stakkels Poet er langtfra ikke saa farlig i Virkeligheden som i Tanken og paa Papiret.

Altsaa min Herskerinde, min »Grevinde Agnes« er — »letfærdig!« O de Blinde paa Øje og Hjerte — som kalde den hulde Natur letfærdig, istedenfor at knæle ned og beundre den, naar den værdis-

ges at fremtræde for dem i sin varme, straalende Herlighed! — fordi deres Muldvarpesjæle ikke kunne taale dens Lys! — Fader, forlad dem, de vide ikke hvad de sige! — Jeg er vis paa, at hvis jeg havde elsket Deres Søster, og hun mig ikke mindre, og jeg vilde vovet at yttre det, saa vilde hun af total Mangel paa Letfærdighed have givet mig paa Øret og jaget mig paa Døren og følt sig stolt af saaledes at kunne lægge den søde Natur paa Pinebænken. Hun vilde vist heller dø 100 Gange som gammel Tante end lade sig paasige den Letfærdighed at have menneskelige og naturlige Følelser i sit Hjerte for et Mandfolk! Jeg vilde sige til saadanne Dydsmønstre: Gaaer ud i Naturen og se paa Svalerne, naar de mødes i Luften og føle en bævende Trang til at hvile Bryst ved Bryst og bygge en Rede; sammenkalde de maaske først et Raad af gamle Krager for at erfare om ogsaa et saadant Skridt er passende, eller om ikke en anden Svale, som er bleven tilbage i fremmede Lande, mulig skulde have ældre Rettigheder? — Og naar Blomsterne den varme Sommerdag bøje sig mod hinanden og blande deres Støvnaale, spørge de da maaske det ormstukne Træ, om det er passende, og om det mulig ikke kunde kaldes *letfærdigt*, at de i Berøringens hellige Øjeblik blusse stærkere og dufter sødere, end naar den kolde Vind drager igennem Haven og river dem fra hinanden? — Ak, hvad er vi Mennesker, at vi ville være fornemmere

paa det, og dydigere end den evige, hellige Na-
tur, at vi par force ville være døve mod dens Stem-
me og rive os bort fra dens moderlige Bryst? —
Men Naturen er ikke saa blid og ligegyldig som
de kortsynede Daarer tro, den straffer ethvert
Frafald, og selv den der troer sig en Engel, kan
blive straffet for sit falske, slette Princip, som den
selv anser for fortræffeligt. Thi den Dyd, der viser
sig ukærlig, beskyttes ikke af Guderne, og Naturen
har den Egenhed, at den slet ikke tager Hensyn til
om en Synd begaas med Synd og Forsæt, eller i
Uvidenhed. —

Jeg har idag stukket Hovedet ud af Vinduet og
hilst paa Dem i en halv Time i skyllende Regn.
Saaledes kom jeg af med en slem Hovedpine. Var
det Deres Aande, som blæste den bort? Eller var
det Naturen, der som Vanddoctor vovede at kon-
kurrere med *Hjaltelin*?¹⁾

Mandag Aften.

Det nytter ej — forgæves vil jeg længer
Nedkæmpe hvad der gærer i mit Blod.
Det piner mig, det grusomt mig betrænger,
Som om jeg i et Hav af Flammer stod.
En Ildstrøm raser gennem mine Nerver,
Som alle mine Tankers Ro fordærver;
Jeg føler jeg kan ikke staa imod!

¹⁾ Lægen Hjaltelin havde kort forinden, i 1843, aabnet »Vandkuur-
Anstalten« paa Klampenborg.

Jeg har ej Ro, ej tidlig eller silde,
 Jeg har ej Hvile hvor jeg staar og gaar,
 Forgæves mine Tanker ville
 Bevæge sig i gamle Kredsløb; — naar
 Jeg tænke vil, Ideerne sig stille
 Paa Hovedet, og Phantasien brænder,
 Og nyder Alt, — og sig paany antænder.
 Ej Haanden mægter Pennen mer at føre;
 Det syder og det suser for mit Øre,
 Og Intet længer jeg udrettet faar.
 Det nytter ej — en Gang Du maa bønføre
 Mig — een Gang, eller kun »Din Finger« røre
 Jeg tør. Hvis ikke, — jeg tilgrunde gaar!

Der er i Naturen en Lokkerøst,
 Der kalder tryllende med Qval og Lyst;
 En Magt, som raser stærkere, naar Vaaren
 Udfolder grøn og sjælfuld al sin Pragt;
 En glødende, en dunkel Magt,
 Der zitrer som elektrisk Gift i Aaren,
 Der dræber hver en Rest af sund Forstand.
 En Magt, der for de Gamle var en Gud,
 Som Ingen kan ustraffet fordre ud, —
 En Ild, som slukkes ej af Dybets Vand.

Og Mennesket, det stolte Menneske,
 Som hersker over Magt og Dyr og Lillie,
 Maa bøje under denne Magt sin Villie,
 Og lade sig i al sin Svaghed se. —

Jeg er et Menneske, som andre skabt,
 Men uden Fred, fortvivlet og fortabt,
 Forstyrret i enhver alvorlig Stræben,
 Forvildet ved en Giftstrøm gennem Læben.
 Kun Magten, som har saaret, kan mig læge,
 Kun den kan sødt berolige og qvæge
 Den sønderlidte Sjæl og Hu.
 Eet er der kun, som Længslerne kan slukke,
 Een Lægedom kun Vunderne kan lukke.
 Og skænke denne kan kun *Du!*

O, sig kun, at jeg ej er rigtig klog!
 Jeg er det heller ej, kan det ej være,
 Ej en fornuftig Tanke kan jeg nære,
 Saalidt som Ormen et Montblanc kan bære.
 Jeg veed det selv, — forvirret er det Sprog
 Jeg tænker og jeg taler i, og dog —
 Jeg andet ej i denne Tid kan lære,
 Saalidt som Blomsten kan mod Skyen naa.
 Saalidt som Myggens Vinger kunne taale
 Den tændte Lampes Straale,
 Men maa i Flammen brændes og forgaa!

O, kom en Gang til mig, en Aften, ene,
 Kun een Gang, inden Dagen bliver længer,
 Kun een Gang, før mit Bryst i Kramper sprænger.
 Du »kun en Time« lønlig mig forlene!
 O, hav Medlidenhed med mine Trængsler,
 Og straf ej Amors Offer med Foragt,

Fordi den hemmelighedsfulde Magt
Har mig forvandlet til et Dyb af Længsler.

Lad mig kun een Gang uforstyrret skue
Dig, — een Gang føle — Bønnen ikke nægt! —
Din Arms forføreriske bløde Vægt
Og køle mig i Dine Favntags Luel!
En lønlig Stund, naar Stilhed rundtom hviler.
Da skal jeg lytte efter dine Trin;
Forud berust i Phantasiens Vin
Med Elskovs Vingefjed jeg mod Dig iler,
Naar Flammen mig bag Slør imøde smiler ...

O, kom engang, naar Dagen Øjet lukker,
Naar Aftenhimlen Planterne bedugger,
Naar Nattergalen for sin Mage klukker
Og synger: »Jeg er Din og Du er min!«

Hvad siger Dolcissima? Jeg kommer selv ud
med dette og ser Dem saa alligevel idag trods
Aftalen. Jeg er slet Forfatter, slet Menneske,
slet Broder — og Alt dette, fordi jeg er forhexet,
forvildet, rasende, brændende, syg og længsels-
fuld efter at tale et Ord med min Sorcière.

Votre victime.

Kære Mathilde!

Det falder mig ind ved at tænke efter en ny
og passende Overskrift, at jeg jo aldrig har næv-

net Dem ved Deres Navn. Og dog er dette Navn saa smukt, det har alt længe før jeg lærte at kende Dem forekommet mig at have en vis særegen Velklang, og naar jeg nu sidder ene herhjemme og gentager det for mig selv, er det for mig, som om der i Lyden alene af dette Navn ligger et Udtryk af hele Deres elskelige Charakter.

Mathilde! Mathilde!

Ja, det er virkelig et godt Navn, og det godtgøres ydermere derved, at Sproget har saamange gode og smukke Rim derpaa. Jeg vil strax begynde at improvisere over dette Navn:

Som den stille
 Klare Kilde,
 Som en lille
 Fugl, hvis milde
 Morgentrille
 Mig bevinger —
 Saadan klinger
 For min Sjæl dit Navn, Mathilde.

Som de vilde
 Bølger trille
 Tyst og stille
 Ind mod Kyst,
 Naar sit milde
 Pust om Kinden

Aftenvinden
 lader spille, —
 Gyder Trøst ,
 Tidlig, silde,
 I mit vilde
 Pinte Bryst
 Lyden af dit Navn, *Mathilde!*

Det lader sig nu meget godt sige i Poesi, men i Virkeligheden, jeg tilstaaer det, kan ikke Navnet alene skaffe mig Fred og dæmpe mine Længsler. Og dog, naar man føler sig tvungen til at skrive, og altsaa skriver, saa letter det idetmindste for Øjeblikket.

Jeg tænker undertiden over Beskaffenheden af min Følelse for Dem, og det er dumt, thi man skulde hellere lade være at tænke; men man kan nu engang ikke lade det være, naar man er kommen i Vane med at leve mere i Tankerne end i det levende Liv; — jeg tænker altsaa undertiden paa, at det er Synd jeg ikke har truffen Dem for længe siden, da Hjertet var mere frisk, mindre gennembævet af Lidenskabernes Storme, mindre berørt af Reflexionens Skærsild, der maaske lutrer, men ogsaa fortærer — og dog, hvo veed? Maaske jeg da ikke havde havt Forstand til at skønne paa Deres Elskværdighed. Jeg er undertiden lidt misfornøjet med mig selv, fordi det synes mig, at min Agtelse for Dem overvejer min Kærlighed, og dog er maa-

ske dette netop et stort Held, thi der vil derved aldrig komme noget Uædelt i min Sjæl, naar jeg tænker paa Dem. Maaske forstaar jeg ikke længer saa godt at elske som at agte, og da man med et saa kritisk Sind som mit sjelden har Lejlighed der- til, er det med dobbelt Glæde for min Sjæl, naar jeg uden Skrømt kan vise en saa fuldkommen Ag- telse som den jeg føler for Dem ... *Mathilde!*

Derfor er jeg næsten forlegen ved mig selv, naar jeg føler min Overlegenhed ligeoverfor Dem. Jeg forstaar i Grunden ikke at skikke mig deri, naar jeg tænker tilbage paa den Veneration, hvormed jeg betragtede Dem, før det faldt mig ind, at De havde værdiget mig den bedste Plads i Deres Hjerte. Derfor sønderrives jeg af en stadig Kamp mellem min Længsel og Varme, og min uovervin- delige Frygt for at sige og gøre Noget, der kunde fornærme Dem — æsthetisk. En anden Sag er det, naar Talen drejer sig om Sandhedsideen. Ved den- nes hensynsløse Kraft kan jeg undertiden glemme den Ærbødighed, som Hjertet tilsiger mig.

Mathilde Leiner fortæller videre i sine Optegnelser om Forholdets indre Udvikling — eller rettere Afbry- delse:

Jeg vil ikke længere dvæle ved denne Tid. For- holdenes Magt skilte os ad, og jeg rejste udenlands med en Veninde og hendes Fader og blev to Aar borte. Den første Vinter tilbragte vi i Paris, hvor

P. L. M. havde lovet at støde til, men Udgivelsen af hans »Gæa« holdt ham den Vinter hjemme. I næste Vinter ventede jeg at gense ham ved Juletid i Rom, men min Forventning blev atter skuffet.

Hans første Brev til Paris var af 7. Decbr., hvori han meddelte mig hans i Hjemmet nødvendigt forlængede Ophold og hans Utilfredshed over denne Nødvendighed, tilligemed nogle kritiske Bemærkninger om Digteren Christian Winther. Hans andet (uden Dato, formodentlig April 1847) lyder saaledes:

Toujours içi! (Min Gode!) Som De ser!

Idet jeg har den Fornøjelse at oversende Dem et Exemplar af sidste »Gæa« (som, da jeg sidst skrev, vel var færdig fra min Haand, men ikke fra Lithographers og Bogtrykkeres), maa jeg vel stjæle en halv Time fra mig selv for at skrive, endskøndt Deres sidste ikke var egentlig saa indholdsrigt, at det opfordrede stærkt til Svar (dog med Undtagelse af Skildringen af le bal d'opéra).

Jeg har for at tjene Reitzel og mig selv paataget mig at udgive endnu 3 Dele af *Blicher* og 3 Bind af mine egne Skrifter¹⁾ hvorfor jeg endnu bliver til Udgangen af Juni. Vil De oversætte noget af »Gæa« paa Fransk, saa vil jeg blot anbefale »Brevene fra Grækenland«, som har gjort ualmindelig Lykke

¹⁾ Hermed menes aabenbart de »Kritiske Skizzer«, der udkom i 2 Bind 1847, og en Samling »Billeder og Sange«, hvori dog intet af de her citerede Digte forekommer.

herhjemme, især fordi man ikke har kunnet gætte Forfatteren.¹⁾ Men hvorfor jeg især har grebet Pen-
nen, er for at paalægge Dem inden De forlader
Paris²⁾, at købe den persiske Digter Dschemseddins
Værker, som under hans egen Medvirkning ere ud-
givne paa Fransk. Det maa De endelig, saa kan De
paa Rejsen møre Dem med at oversætte deraf paa
Dansk, helst saa ordret som muligt, saa kan jeg
siden revidere og udgive Oversættelsen. Jeg troer
det vil blive en sand Berigelse for Litteraturen.

Hvad mig selv angaar (vi ses nu rimeligvis til
Julen i Rom), saa har jeg paany forelsket mig,
NB. i Een (ikke som paa Klampenborg ifjor i Flere
paa eengang). Jeg kommer hver Dag i Huset, hvor
min Skønne er, men Forholdene ere saaledes, at jeg
kun kan vexele et Par Ord med hende og se et
Glimt af hende, hvormed hun maaske er bedst
tjent; thi jeg troer ikke hun har Aand eller Dan-
nelse, men hun synes meget godmodig, er 26 Aar,
meget fattig, men ualmindelig smuk, og (som jeg
indbilder mig) aldeles uskyldig. Men netop dette
flygtige og gentagne Syn er farligt, og jeg borer
hver Dag Pilen dybere i Hjertet. Jeg har nu be-
tænkt, naar jeg er færdig med Alt hvad jeg har at
bestille, saa vil jeg frie og gifte mig med hende,
NB. hvis hun er dum nok til at sige Ja. Saa anvæn-
der jeg 50 Daler af mine Rejsepenge til at tage

¹⁾ Det var P. L. Møller selv.

²⁾ Jeg havde længst forladt Paris og modtog først Brevet i Neapel. M. L.

ned til Vordingborgkanten, lader en Skolekammerat af mig, som dér er Præst, vie os gratis, lejer et landligt Opholdssted paa den yndigste Plet i den derværende Natur, og tilbringer der 14 Dage eller en Maaned med min unge Viv (hvis jeg ikke forinden bliver ked af dette Honningliv) og misunder ikke de naragtige Amerikanere deres Niagara. Saa kan jeg maaske ved min Hjemkomst modtages ved Toldboden af Hr. P. L. M. den 2den. Klinger ikke dette ganske poetisk? — Det vilde jo forresten være en pyramidal Dumhed, og derfor vil jeg haabe, at mine Skytsengle forebygge det. Jeg vilde jo derved afskære mig den glimrende Udsigt til at gøre et rigt Parti paa Rejsen. Jeg har betænkt først at gaa til Warschau for at forelske mig i den Grevinde K., som blev straffet med Knut, fordi hun havde huset en revolutionær Flygtning, uden Hensyn til at hun var ung og smuk og adelig.

Hvis De vil sende mig nogle Linier inden Udgangen af Juni, bedes De adressere det til »Kjøbenhavnspostens« Contoir (Hr. Grüne)¹⁾, da jeg maaske de sidste 14 Dage lægger mig ind paa et Hotel.

Gehaben Sie sich wohl!

Sempre il inconstante P. L. Møller.

¹⁾ Johan Peter Martin Grüne (1805–78), Autodidakt. Var oprindelig Haandværker, men havde paa Rejser i Tyskland erhvervet sig en betydelig Viden. Fra 1839–62 var han »Kjøbenhavnsposten«s Redaktør. Han var i mange Henseender en Fremskridtsmand, var udpræget socialt interesseret, og hans kosmopolitiske Anlæg og Interesser gjorde ham til en udpræget Modstander af de Nationalliberale.

P. S. Jeg har hørt, »De Danske i Paris« længe have ventet paa at se mig. Har De gjort Bekendtskab med *Grimur Thomsen*¹⁾ eller andre af vore berømte Landsmænd?

Han kom ikke til Rom, og da jeg Maj 1848 kom hjem til Kjøbenhavn, var han 31. December 1847 rejst til Hamburg.

¹⁾ Islænderen Grimur Thomsen (1820—96), der havde taget Magister- og Doktorgraden i Kbhvn. og var stærkt æsthetisk interesseret, var paa dette Tidspunkt Legationssekretær i Paris. 1867 rejste han hjem til Island, købte Gaarden Bessastadir og kastede sig nu som Altingsmand ind i islandsk Politik, samtidig med at han dyrkede sine betydelige poetiske Evner.

III
AF P. L. MØLLERS BREVE FRA
UDLANDET

Hamburg, 22. Maj 1848.

Min Gode!

Deres Brev har rigtig truffet mig her, hvor jeg endnu er nødt til at opholde mig for at faa mine Pengesager i Orden, da jeg ved min Afrejse forrige Nytaarsaften ikke drømte om, at det kunde blive saa vanskeligt at faa Vexler sendt, og derfor kun forsynede mig for et halvt Aar. Endnu veed jeg ikke, om der bliver givet Stipendier iaar, eller om de hidtil bestemte Fonds ere tagne i Beslag af Krigsministeren; iligemaade veed jeg ikke, om jeg kan faa mine egne sammensparede Penge, som jeg havde udlaant til min Broder (Herremanden)¹⁾ og til G. M. i Kbhvn. Endelig ønskede jeg nu ogsaa at erfare Slutningen paa den danske Krig eller dog faa Efterretninger om en Seier med paa Rejsen. Jeg har skrevet to Gange til samme M. for ved hans

¹⁾ En Broder var Gaardejer paa Bornholm.

Broder (Pedellen)¹⁾ at erfare, hvor De opholdt Dem i Europa, men heller ikke faaet Svar. De er maaske kommet igennem Hamburg og kunde da, ved at have henvendt Dem til Skand. Selskab, faaet mig i Tale. Til Kbhvn. kommer jeg ikke før Pengetrang nøder mig dertil. Imidlertid vil De af og til i Kbhvnsposten finde Breve fra mig.

De har altsaa ikke været mere end $1\frac{3}{4}$ Aar borte, og at De slet intet skriver om Deres egne Forhold er vel, fordi De ikke vidste, om Deres Brev vilde træffe mig; imidlertid vil De altid ved *Grüne* erfare mit Opholdssted. Min Rejse blev udsat et Par Aar af gode Grunde, da jeg ved at besøge 4 nye Bind af Blichers Skrifter og 3 af mine egne prosaiske og poetiske saa mig istand til at forøge min Rejseformue med c. 600 Rdlr. — Hvem var den Danske i Rom, som vidste, at jeg havde begyndt at oversætte Dante? — Har De ikke knyttet saadanne Forbindelser i Paris, at De med Held kunde gøre en Tour derhen? — Jeg taler endnu kun daarlig Fransk, jeg øver mig lidt her med en Spanier, som (paa Fransk) giver mig Undervisning i Spansk, da jeg, om Finantserne tillade det, nok havde Lyst til at se lidt til de spanske Piger.

Skøndt unægtelig dette mærkværdige Aar har gjort mange Streger i min Regning, er jeg dog heller ikke ganske utilfreds dermed, naar kun Vor-

¹⁾ Antagelig Universitetspedel Will. Müller. Hvem Møllers Debitor G. M. var kan ikke oplyses.

herre vil garantere mig nogle flere Leveaar; thi man bliver jo ved disse Begivenheder sat idetmindste 2 Aar tilbage i sin Virksomhed og den Udvikling, man hidtil har søgt at tilegne sig. Jeg agter nu efter en Sviptur til Berlin og Leipzig at gaa over Frankfurt til Paris for at anstille Sammenligning mellem den tyske og franske Nationalforsamling. Jeg er halvt om halvt bleven Politiker og tænker at uddanne mig til æstethisk — Minister. — Har De Lyst at sende en Hilsen til Nogen i Paris, Svejtz, Italien og Wien (hvor jeg maaske ogsaa kommer), saa behag at opgive mig de respective Navne og Boliger, NB. saafremt De troer Bekendtskabet kan have Interesse for mig. — Man talte i Kbhvn. før min Afrejse om en Forandring i Deres Stilling, hvortil jeg haabede at gratulere Dem, hvilket jeg nu dog maa opsætte til officiel Meddelelse indløber.

Jeg skriver for Tiden ret godt Tysk og har leveret adskillige Journalartikler. Desværre vil jeg nu ikke have Nytte deraf, da ingen Boghandler i det første Aar vil indlade sig paa Noget. Jeg havde (før Februarrevolutionen) begyndt paa en Slags dansk Litteraturhistorie for Tyske.

Skriv nu snart, saa meget og om saa meget som De kun føler Lyst til, om Tilstande og Stemninger i Kbhvn., om alt hvad der angaar Dem selv, om *Thomsen*, *Molbech*, *Goldschmidt* og hans nye Rolle i Litteraturen, hvis De veed Noget derom,

og frygt kun ikke for »at trætte«. Ethvert Ord fra Hjemmet faar jo dobbelt Værd, naar man er borte derfra; og jeg haaber De, uden at affordre mig de tilfældige Aarsager (som altid er meget vidtløftig), tillader mig stedse at svare saa kort og tørt som denne Gang. Som Forfatter og Stemningsmenneske forbeholder jeg mig min Ret som Ridder af Hosebaandsordenen NB. med Hensyn til Inscriptionen¹⁾, thi Strømpebaand selv har jeg til mandlig Brug altid foragtet.

Deres hengivne P. L. M.

Hamburg 9. Juli 1848.

Mia cara.

Med den Hast, som Politiken og mine Bekymringer for egne Finantser byde, skal jeg med et Par Ord besvare Deres 2de Skrivelser. Deres Novelle kan jeg naturligvis ikke sige noget om, da jeg ikke har læst den, men bliv kun ved at skrive Et og Andet, Livserindringer, Rejse-skizzer osv. Det adspreder Sindet paa en ædel Maade, og det er jo altid muligt, at man engang kan gøre noget ud af det.

Hvad mine Planer med Hensyn til Paris osv. angaar, da kan jeg desværre ikke sige det mindste bestemt, og det af den væsentlige Grund, at mine

¹⁾ »Honi soit qui mal y pense«.

Udsigter til de nødvendige Existensmidler endnu bestandig ere usikre; jeg kan ikke faa de Penge jeg ejer, og var godtroende nok til at udlaane før min Rejse, og om jeg kan vente noget mere af Regeringen er endnu lige saa uvist. Altsaa, jeg har kun den Plan — ikke at lægge nogen Plan, før jeg har Penge, idetmindste saameget, at jeg uden at komme i Forlegenhed kan leve et Aarstid i Udlandet. Kan De nu virkelig gøre en Rejse til England og Amerika paa c. 2 Aar, da vilde jeg raade Dem dertil. Den Tid man rejser er aldrig spildt, naar man kun til en vis Tid atter reserverer sig sin Selvstændighed. For Dem vil der dog i Paris efter de sidste Begivenheder ikke for det første blive Ro til at leve eller entrere paa Noget. — Men afbryd dog i intet Tilfælde Deres gode Forhold til Kbhvn. Det er altid godt at bevare sig en lille Havn for de mulige Skibbrud, som Livet medfører.

Tak for de øvrige Meddelelser, som jeg ønsker De vil fortsætte. Selv den ubetydeligste Passiar om Personer og Tilstande i Hjemmet vinde i Interesse jo længere man fjerner sig derfra. Gennem *Grüne* skal jeg, saalænge De opholder Dem i Kbhvn., altid af og til bringe Dem min Tilværelse i Erindring. Men det er ikke smukt, at De ikke læser »Kjøbenhavnsposten«, hvor jeg dog lige siden Marts Maaned har leveret en temmelig Portion.

Hamburg 31. August 1848.

Min Gode!

Naar jeg siger Dem, at min Stilling endnu er den samme, at min værdige Broder synes at ville narre mig for de 600 Rdl. han skulde have tilbagebetalt 1ste April, og at en anden god Ven, som jeg havde laant næsten ligesaameget, ligeledes ignorerer min Tilværelse, saa kan De vel begribe, at jeg ikke har Lyst til at skrive, hverken til Dem eller »Kbhvnsposten«. Og dog gør jeg endnu begge Dele, det sidste af forskellige Hensyn, navnlig for at understøtte Bladet, hvis Fortsættelse i politisk Henseende er af største Vigtighed. Imidlertid skulde det være mig kært, om De paa en fin Maade kunde erfare og meddele mig, hvorvidt det intelligente Kjøbenhavn synes om mine Breve, eller om jeg med rolig Samvittighed maaske kan ophøre med dem, hvilket er mig ganske ligegyldigt, da jeg ikke skriver dem af nogen subjektiv Trang, men blot for i disse bedrøvelige Tider at adsprede Publikum lidt. — Mit Spansk har jeg af Pengemangel maattet opgive, og inden jeg tænker paa at besøge de Forfattere i Paris jeg ønsker at kende personlig, vil jeg vel behøve et Par Maaneders daglige Omgang med en eller flere af de elskværdige Pariserdamer, som gaa under Navnet Grisetter, Loretter osv.

Hvis jeg i de næste 10—12 Dage ikke erholder Remisser fra Hjemmet, vil jeg dog ikke, som *Grüne*

tilraader mig, komme tilbage, men søge at existere ved at levere Pariser- eller andre Breve til tyske Blade, hvilket rigtignok vil berøve mig en stor Del Tid, hvori jeg ellers vilde have moret og uddannet mig, da jeg vel nu kan skrive ganske ordentlig Tysk, men kun med Langsomhed, omtrent fire- dobbelt i Sammenligning med Dansk. Jeg maa da se at faa det godt betalt.

Dresden 16. Maj 1849.

Min Gode!

De maa virkelig have mig undskyldt, at jeg ikke tidligere har svaret Dem. Det er ingenlunde sket ifølge min bekendte moralske Slethed, men kun ifølge den Træghed, som følger med slette Finanser, især i fremmed Land, naar man hjemme har havt det bedre (i saa Henseende). Den hele Vinter til sidst i Marts har jeg været i stadig Penge- trang og maatte leve tildels paa Credit, hvilket, om det end ikke har været i Stand til at ruinere mit Humør og min (hidtil) fortræffelige Sundhed, dog i høj Grad har lammet min Energi og standset min Productionsevne; og naar jeg ikke i længere Tid kan fyldestgøre de litterære Krav og Opgaver jeg stiller mig selv, synes det mig at være en Slags Ugudelighed (mod Muserne) at skrive Breve. Jeg skal dog intet have imod, at De ret ofte havde sendt mig en jevn dansk Passiar, krydret med lidt chronique scandaleuse og videre Tilbehør. Dette

har jeg tilfælles med den store Göthe (ligesom Berlingske Tidende har Fødselsaar tilfælles med samme) — hvad De vil kunne erfare af Bettinas »Briefwechsel mit einem Kinde«, en Bog jeg særdeles anbefaler Dem. — Heller end til Petersburg vilde jeg dog raade Dem til at gaa til England, ja selv til Nordamerika, en Tour jeg kunde misunde Dem. Dog vilde De risikere at blive noget søsyg.

Jeg er nu (unter uns) bleven Reiseagent for Udenrigsministeriet og faar 150 Rdl. om Qvartalet for at reise om og skrive Artikler til Danmarks Fordel i tyske Blade. Derfor er min Adresse noget usikker; dog kan De stadig sende igennem *Grüne*. Forresten maa jeg bemærke, at Deres Brev af 20. Januar først kom mig tilhænde 16. April. Jeg har nemlig skrevet til *Grüne*, at han kan lade Deres Breve (som jo ikke indeholder politiske Vigtigheder) ligge, til han har noget af Vigtighed i mine egne Anliggender at meddele mig. Jeg kan nemlig ikke besværedet stakkels Mand, som har Kone, Moder og 2 Børn, med mere Brevporto end allernødvendigst; og selv har jeg endnu mindre Raad dertil. Denne Mand er den eneste Ven, som efter min Bortreise har vist sig trofast imod mig. Ikke nok, at han har besørget alle mine Commissioner, skøndt han er næsten enc om at redigere Bladet; men han har endog sendt mig af sin Armod 150 Rdl. i 3 Portioner. Uden ham havde jeg været aldeles fortabt. (Da jeg engang henvendte mig til Boghandler L. at

opgøre vort Regnskab, da jeg havde tilgode hos ham, viste han mig til Assistenshuset). Rigtignok har jeg først spillet den Ædelmodige og ikke villet modtage Honorar for hvad jeg i 2 Aar har leveret til Bladet. Der kan man se, at Konen dog havde Ret, da hun gav sin So Flæsk.

Derimod taber jeg rimeligvis aldeles de 600 Rdl. jeg har laant min Broder, og maaske ogsaa de 500 jeg har laant en anden god Ven. Derfor er jeg noget prosaisk stemt.

Mathilde Leiner maa i et Brev kort efter have fortalt P. L. Møller om sit Forehavende at gaa til Rusland — maaske som Gouvernante el. lign. I et kort Svar, dateret Berlin 20. Sept. 1849 tilskynder han hende dertil. Hun kom imidlertid ikke til Petersborg, da den russiske Legation havde nægtet Indrejsetilladelse. Istedendfor rejste hun til Christiania, hvor hun rimeligvis blev Lærerinde i en Familie. Her faldt hun i en langvarig Sygdom, saa at hun først i Marts 1850 kunde genoptage Korrespondancen. Herpaa svarer Møller med et Brev, dateret

Berlin 2. April 1850. Charitistrasse 2.

Kære Veninde!

Mine litterære Forretninger, dels for Regeringen, dels for mig selv, og mine herværende Forbindelser ere saa vidtløftige og give mig saa meget at bestille, at jeg kun med et Par Ord kan takke Dem for de to modtagne Breve og sige Dem, at jeg be-

finder mig vel. Deres Sygdom har gjort mig meget ondt, dog er det jo en Lykke, at De har truffet saa gode Folk. — Kommer De ofte sammen med *Welhaven*, er det nok bedst, at De paa ingen Maa- de omtaler mig, men aldeles desavouerer mig, hvis Talen skulde komme paa mig, da han sandsynlig er mig meget vred som adskillige andre brave Nor- mænd.

Deres Feberfantasier ere hverken mer eller mindre end almindelige Sygdomssymptoner, og for Young's »Nattetanker« maa jeg, som et Dagens og Solskinnets Barn, oprigtig tilstaa, at jeg, som for en Del lignende engelsk Prosa (Miltons f. Ex.), ingen Sans og Smag her.

Den største Sorg i lang Tid for mig var, som De kan tænke Dem, *Oehlenschlägers Død*; det kan jeg fast ikke forvinde¹⁾. Ogsaa min tidligere Elskede, i platonisk Hemmelighed, Rosa R. er død, og saaledes begynder jeg at kunne holde Bog over mine henfarne Hære og se som den Overlevende tilbage paa en svunden Vaar. Naar jeg havde Tid, vilde jeg skrive Memoirer. Deres sidste Brev (som jeg først modtog) er blevet forlagt ved min Flytning og skal blive besvaret næste Gang. — Hvis De virkelig skulde tænke paa at søge Ansættelse i Weimar, da maa De skaffe Dem Anbefalinger. Gaa til den russiske Gesandt Baron v. *Maltez*, hos

¹⁾ Hvor højt P. L. Møller satte *Oehlenschläger* kan man læse ud af en Række Artikler i Berl. Tid. 1861. De blev senere udg. af Liebenberg i Bogform 1876.

hvem jeg har spist til Middag, og til den russiske Præst *Sabimin*, som længe har været i Kbhvn. — begge i Weimar.

Berlin 23. Juli 1850.

Kære Veninde!

Jeg har nu 2 eller 3 ubesvarede Breve fra Dem, saa jeg vel maa lyde Samvittighedens Bud og skride til Svar. Det er bleven udsat saa længe, fordi det sidste Brev var forlagt (som Mærke i en Bog, som jeg vil anbefale Dem, hvis De kan opdrive den i Norge, Kæmpernes Fødeland, nemlig Ernst Wagners *Sämmtliche Schriften* — forskellige Romaner i Göthes Smag, og en især: *Reisen aus der Fremde in die Heimath*) — og jeg vil dog gerne gaa chronologisk tilværks. Jeg maa bede Dem herefter at skrive kun igennem *Grüne*, da jeg kun bliver her til de første Dage i August (for at se Mlle Rachel), og derpaa endelig gaa videre i Verden. Hvem har ellers sagt Dem, at jeg har det godt? Jeg har det Pokker ikke godt — skrive i Bladene, have Vrøvl med de tyske Redactører og andre Fæhoveder, ovenikøbet en Proces, anlagt af et Par slesvigholstenske Philistere, fordi jeg har kaldt dem »Aufwieglerer« og »Ruhestörer«, hvor jeg er dømt i 50 Thl. Mulkt og 25 Thl. Omkostning (som dog betales af den danske Regering) — det er ikke behageligt. Jeg vilde hellere selv fortære de lumpne Penge eller give dem til de Fattige. Og saa er man

ved denne afskyelige Maade at rejse paa, naar man kun faar smaa qvartalvise Remisser, bundet til at blive paa eet Sted — saalænge til man der saa at sige faar Hus og Hjem, og har ligesaa meget Bryderi for at komme bort derfra, som da man hjemme i Kbhvn. præparerede sig til Reisen. — Det er snarere til at fortvivle over, hvis jeg havde Anlæg til at fortvivle, og tjener kun til at bestyrke mig i den mig indgroede Dovenskab, hvorfra jeg kun en enkelt Gang vaagner op, for at skrive lidt i Kbhvnsposten, som De dog maaske faaer at se i Christiania. — Nu skal jo Professor *P. A. Munch* være Redactør af *Berlingske Tidende*¹⁾, saa jeg, naar jeg kommer tilbage, har en god Ven at kives med i Pressen, hvis jeg ikke engang faar en rig Kone, som sætter mig i Stand til at nedlægge Pennen og kun bruge Munden.

Jeg veed ikke, om jeg har omtalt et Bekendtskab jeg har gjort i Berlin, en Fru v. L, født *Holstein-Rathlow*²⁾, der skal have erklæret mig for den største Skurk i Verden — altfor megen Ære! Hun har været saa besynderlig at holde lidt af mig, uagtet hun stadig fra Kbhvn. og Norge fik Breve med de skrækkeligste Advarsler om at tage sig i Agt for mig Uhyre — hvilket hendes Mand selv fortalte mig. Nu er de begge reist til Kbhvn.

¹⁾ Dette Rygte, at den kendte norske Historiker skulde redigere det danske Hovedblad, havde intet paa sig.

²⁾ Sandsynligvis *Christiane Holstein-Rathlou*, f. 1813, i 1847 g. m. Jul. Leitner.

Altsaa Weimar har De foreløbig opgivet? Jeg veed ellers ikke om det var mig eller Dem selv, der var første Opfinder af den Idee. — Forresten kan De jo slet ikke klage over Lykken. De bliver elsket og vel optaget overalt hvor De optræder, selv i det kolde Norge.

Goldschmidt var paa en Reise til Paris ogsaa her en Ugestid og fortalte mig naturligvis en hel Del Bysladder — ogsaa om Dem — som jeg ikke engang *kan* gentage, selv om jeg gad det — da jeg virkelig har glemt det. Det glæder mig, at De ikke hidtil for *min* Skyld har havt Ubehageligheder i Norge; imidlertid kan jeg dog neppe antage, at ikke en lille »rygtesvanger Vind« har fundet Indpas i Christiania. Men naar De intet mærker, saa er det jo godt. *Goldschmidt* paastod, at det var usandt, hvad der i sin Tid blev paastaaet, at *Welhaven* skulde have forsonet sig med *Wergeland* før hans Død og endog læst højt for ham ved Sygesengen. *Welhavens* Digt over Fru *Munch*, som De gjorde Dem den Ulejlighed at afskrive, forekom mig afskyelig affectert. Noget saa upoetisk, koldt og paa Skruer sat Reflexionstøjeri er længe ikke forekommet mig. Kan Mennesket da ikke engang blive fornuftig og indse, at han slet ikke *mere* er Lyriker? Han kunde jo gøre megen Nytte som Literaturhistoriker eller Prosaiker i andre Fag.

Jeg gad vide, om Deres Elev, den unge Skuespillerinde, taler Norsk eller Dansk paa Theatret?

— Om *Baggesens* »Parthenais«¹⁾ har jeg ikke nogen Mening, da jeg aldrig har kunnet udholde at læse mer end et Par Blade deraf. Baggesen havde ikke Evne til at skrive episke Digte, hvori der dog maa være Liv, Opfindelse og Composition; derfor antager jeg ubeseet, at det ikke duer. Jeg læser heller »Rolf Krake« og »Regnar Lodbrog« af *Oehlen-schläger*.

Deres Schweizererindringer gøre mig kun ærgerlig og menneskefjendsk, fordi jeg før min Afrejse var et saadant Fæ at laane mine 1100 Daler ud, som jeg maaske aldrig ser mere. Det har man for sin Godmodighed, Tjenstvillighed og Tillid til Menneskeheden, og dog er jeg vis paa, at begge Debitorer istemme det almindelige Philisterhyl om min mangeløse Ondskab. Men min Hr. Broder, som er den ene, kan ogsaa være vis paa, at om han saa betaler 10 dobbelte Renter, betragter jeg ham for Fremtiden som død og mig uvedkommende.

Leipzig 30. Jan. 1851.

Kære Veninde!

Grunden til at jeg først nu besvarer Deres Brev af 12. August er, at De i Deres sidste Skrivelse havde undladt at opgive Deres Adresse, og da jeg ikke var i Stand til at finde de tidligere Breve, hvor

¹⁾ Baggesens »Parthenais oder die Alpenreise«, et episk-lyrisk Digt i mange Sange, udkom 1803.

den var afgivet, maatte jeg vente til jeg (først i December) var flyttet fra Berlin til Leipzig, og her fik Tid til at ordne mine Papirer. Nu har jeg Alt. Da jeg om faa Dage reiser bort for at opholde mig saa længe i Italien og Paris, som et sparsomt Menneske kan med 500 Daler, saa vil jeg denne Gang, næst for længere Tid at sige Dem Farvel, besvare Deres Spørgsmaal om at brænde mine Breve. Jeg, som ikke dræber en Myg, Flue eller andet Dyr, naar det ikke har den utvivlsomme Hensigt at gøre mig alvorlig Fortræd, kan heller ikke stemme for, at De tilintetgør mine smaa Breve, med mindre De engang *virkelig* skulde ligge for Døden. Lad dem leve saalænge, de smaa Stakler, de gøre jo ingen Fortræd under Laas og Lukke. Da Vinteren ikke synes at blive streng iaar (her have vi hidtil kun havt Foraar), saa haaber jeg ogsaa, De indtil videre opsætter Deres Dødsplaner.

De har Ret i, at der er Noget hos mig, som udfordrer Skæbnen til at forfølge mig; det er nemlig min dumme Tiltro til Menneskene, som denne Gang har berøvet mig mine 600 Rd. Stipendium, og endvidere de andre med Møje surt sammensparede Penge. Om jeg om 6 Maaneder er i Live, vil De atter høre fra mig, hvis De selv behager at leve saalænge. Lev nu vel.

Der hengik dog mere end et Aar, inden der atter kom Brev til Mathilde Leiner.

Paris, 7. Febr. 1852 Hôtel de Rohan
au coin de la rue de Rivoli & de Rohan.

Kære Veninde!

Naar jeg har ladet Dem vente saa længe paa Svar og paa min oprigtige Deltagelse i Deres brækede Arm, saa ligger Grunden for en Del ogsaa deri, at De ikke ganske nøjagtig opgav, hvorledes man skulde adressere Breve til Dem. Jeg haaber, at De nu befinder Dem vel, og at De er indtraadt i den Stilling De omtalte i Brevet af 27. Juni, som jeg modtog i Oktober her i Paris, hvor jeg nu har været i 5 Maaneder. Jeg kommer da ikke denne Gang til Italien, dels fordi Paris interesserer mig tilstrækkelig, dels fordi jeg ikke har Penge nok, og Livet her koster det tredobbelte af hvad jeg brugte i Tyskland — nemlig naar man skal se og opleve noget.

Hvor jeg beklager, at jeg ikke har Dem i min Nærhed her, da jeg kunde havt uhyre Nytte af Dem til at oversætte mine Arbejder af litterær eller politisk Natur for franske Journaler. Jeg maa nu ganske renoncere paa at virke i den franske Presse, da jeg ikke har Taalmodighed til at lære at skrive Fransk, og ligesaa lidt til at oversætte mine Sager i Compagni med en Franskmand, hvilket desuden vilde koste mig for meget. Jeg har ikke meer end 300 fr. om Maaneden og bruger næsten 400. De ser man begynder at blive gammel og sat,

da man kun tænker paa materielle Interesser. Luften hvori man lever gør ogsaa Sit, da man aldeles Intet kan have, ikke engang en anstændig Kærlighedsforstaaelse, uden betydelige Dependenser.

Imidlertid er det faldet mig ind ved stadig Grublen over de materielle Interessers Betydning, og hvorledes man bedst kan exploitere alle sine Forhold og Forbindelser, at jeg maaske endnu, trods Deres fjerne nordiske Asyl, kunde drage nogen Nytte af den Godhed og det Venskab for mig, De endnu i Deres sidste Brev lægger for Dagen. (I Paranthes maa jeg underrette Dem om, at jeg har faaet en af Deres Oversættelser af Blicher trykt i et Frankfurter-Blad, og derved profiteret 16 Gylde-). Hvis De har Lyst og Tid, vil det nemlig være Dem let i det Læseselskab (Athenæum eller hvad det hedder), som den intelligente Verden har indrettet i Christiania, at erholde Augsb. Allg. Zeitung for 1851 til Laans. De vil deri finde (i Beilage Nr. 234 August) en Artikel af mig om Ørsted¹), som jeg vilde bede Dem oversætte paa Fransk, uden at bryde Dem om de tyske Constructioner osv., men ganske let og frit, som om den var skrevet paa Fransk. De vil selv kunne finde, om Et og andet deri ikke lader sig sige paa Fransk eller passer for et fransk Publicum, og saa udelade eller forandre det. De vil maaske finde, at jeg nu nok tør maale

¹) I Anledning af H. C. Ørsteds Død.

mig med Dem udi Tysken. Gid jeg kunde sige det samme om Fransen.

De vil tillige, i samme Blad, men sidst i Januar (eller maaske først i Febr.) finde en anden Artikel af mig: »Kopenhagener Zustände«, som mest handler om Grevinde *Danner*, og som ogsaa kunde egne sig for franske Læsere. Hvis De har Tid og Taalmodighed, vilde jeg bede Dem ogsaa oversætte den; kun at De i begge Tilfælde lader første Side tom, for at man kan tilføje en Indledning passende efter Omstændighederne. Hvis De selv endnu skulde have noget af Deres tidligere Oversættelser af *Andersen* og *Chr. Winther*, kunde De gerne sende det med, da jeg troer ved mine herværende Forbindelser at kunne faa det trykt. Det er en Selvfølge, at alt dette ikke kunde ske for hurtigt; men paa den anden Side maa De ikke tro, at jeg med Sikkerhed regner paa Dem, da Deres Tid jo muligen er altfor optaget til at De kan inklade Dem paa slige brødløse Historier. Hvis De derimod skulde se Dem istand dertil, da bedes De blot at adressere det til *Grüne* med et Par Ord, hvori De anmoder ham om at afgive det i Udenrigsministeriet. I alt Fald haaber jeg at se et Par Linier fra Dem, hvori De vil glæde mig med Efterretning om Deres Sundhed og Tilfredshed med Deres position actuelle. Jeg haaber at blive her til Juni eller Juli.

Deres stedse hengivne P. L. M.

Paris 17. April 1852. Hôtel de Rohan.

Jeg tør ikke sætte nogen Overskrift af Frygt for at De i Tankerne vil tilføje den samme Parenthes, som De i Deres sidste Brev virkelig vedføjede Deres egen Overskrift («hvor det Udtryk klinger flaut») og kun tillade mig i Parenthes at bemærke, at alle saadanne Parentheser som et Tilløb til Affectation, af Angst netop for at undgaa den, i Almindelighed klinger meget flauere end Alt hvad nogen kan hitte paa at sætte foran.

Hvis jeg denne Gang har ladet Dem vente paa Svar, har jeg idetmindste en bedre Undskyldning end forrige Gang, eftersom Deres Brev tilligemed en Mængde andre af mine Papirer har befundet sig i 3 Uger paa Politipræfecturen som Følge af den Arrestation med obligat Husundersøgelse, hvorom De vel har læst i Bladene, der rammede mig Uskyldige. Jeg begynder ydermere dette Brev uden synderlig Haab om at kunne afsende det, da De synes at have foresat Dem ikke at ville angive Deres Adresse, og da jeg, ifølge den Uorden, Politiet har bragt i alle mine Papirer, kun har et yderst svagt Haab om at kunne finde det gamle Brev, hvori De nævnte bemeldte Adresse som noget Fremtidigt, altsaa som en Mulighed. Imidlertid vil jeg uden Hensyn til disse praktiske Vanskeligheder følge Hjertets Trang og takke Dem for den Umage, De har gjort Dem for at faa fat paa de enkelte Blade, i det Haab at de samme ere komne Dem tilhænde, og mulig er

holde Brev fra Dem (med Angivelse af Adressen) inden dette afgaar herfra.

Med Hensyn til *Winthers* Noveller, da tør jeg ikke kunne gøre mig synderligt Haab om at placere dem, navnlig de tre sidste; jeg vil derfor raade Dem foreløbig kun at afsende den første (»Skriftestolen«). Det samme gælder i endnu højere Grad om *Blicher*, som er altfor gemytlig bred for Franskemændene, og af hvis Noveller i det højeste kun »Stakkels Louis« kunde vente Læsere.

At Norges Clima ikke bekommer Dem vel finder jeg rimeligt; kan De ikke finde en ny Familie, med hvem De kunde gøre en Tour til Paris? — Hvad jeg har oplevet siden sidst vi saaes, er vel ikke ganske uden Interesse og kunde afgive en Del Memoirestof, hvis jeg nogensinde skulde faa Ro og Tid dertil. Men jeg frygter, naar jeg kommer hjem, falder jeg i Journalismens altfortærende Malstrøm. Her i Paris kan jeg, overvældet af Stoffet, næsten Intet skrive.

22. Maj. Endelig har jeg fundet Deres Adresse og kan afsende Brevet. Men — jeg bliver nu kun 6—7 Uger i Paris — tænker jeg; dog Mennesket spaaer!

Paris 18. Juli 1852 (gamle Adresse
til 17. August, da jeg saa bestemt rejser).

Kære Veninde!

Saaledes maa De tillade, at jeg kalder Dem idag, da jeg har Hastværk. Saa kommer det Naturligste

gerne af sig selv. Hermed modtager De tillige min Tilgivelse for Deres tidligere »cattive« Anstrengelser for at finde pikante Overskrifter.

Dernæst modtage De min Lykønskning til, at De atter, som det synes, er vendt tilbage til det som vi Parisere kalde le gros bon sens, en Dyd hvori jeg stadig øver mig og troer at have gjort nogle Fremskridt, siden vi sidst taltes ved. Jeg mener nemlig, at De opgiver Pariserrejsen og sparer Deres Speciedalere, som kunne anvendes bedre. Hvad vilde De have gjort her i denne tropiske Hede, hvori man ikke kan røre sig uden i Voiture, hvortil der hører større Midler end mine. Altsaa litterært Arbejde vilde have været umuligt, og det var desuden for silde, da jeg ikke kan Andet end tænke paa Afrejsen og af den Grund maa arbejde saa godt jeg kan, for at tjene nogle nødvendige Penge hos Berlingske.

Jeg havde først den Idee at skrive en Artikel om *Oehlschläger* og sende Dem den til Oversættelse, derfor opsatte jeg saa længe mit Svar. Men ogsaa denne Idee har jeg paa Grund af Varmen maattet opgive.

De maa gerne endnu engang skrive mig lidt til af Deres indre og ydre Betragtninger, men tilgiv, om jeg ikke altid svarer. Mit Liv er ikke saa ordnet som Deres, og jeg er ofte nødt til for at holde Tanken sammen at negligere mine (faa) Venner. Jeg har brugt mange Penge og maa atter skaffe mig

nogle. Tak for Deres Ulejlighed med Bladene. Sagen var jo ikke af stor Vigtighed, og gemt er ikke glemmt.

Bliv ved at bevare Deres Sind mildt og let, som De skriver. Det er den største og skønneste Op-
gave for en Kvinde i denne Verden, og rejs ikke til Sveitz. De kan med ligesaa megen Anstand kede Dem i det gamle Norge, hvor de rigtig gamle Fjælde og Oste bo.

Paris 29. Maj 1853.

Kære Veninde!

Da jeg idag netop har et Læs Manuskripter fær-
digt til *Grüne*, som jeg ikke ret veed om er levende eller død, saa benytter jeg denne Lejlighed til at medgive en lille Privatbillet, hvilket jo egentlig er en Luxus jeg tillader mig paa min Muses Bekostning, da man især i det dyre Paris, naar man maa leve af Pennen, bliver mere karrig med skrevne Pro-
ducter end andensteds. Skøndt jeg i Øjeblikket kun finder for mig et Brev fra Dem af 22. Novbr., har jeg dog rimeligvis modtaget begge de Breve De i det sidste af 1. April omtaler. Det er vel nærmest litterære Studier, hvori jeg har redet mig ind, som har holdt mig saa længe i Paris, dog ogsaa et Ar-
bejde, der har Interesse for mange i Kbhvn., og som kan vare i 4 Aar, og hvortil jeg efter Hjem-
komsten vil tillade mig ogsaa at lægge Beslag paa Deres Medvirkning. Jeg er nemlig bleven Medar-
bejder for Danmark og Norge! af en her udkom-

mende *Biographie universelle*, der vil blive paa om- trent 40 Bind — og fra Kbhvn. vil jeg da for at spare Tid kun skrive mine Artikler paa Dansk og sende dem til Dem, at oversættes. Det er meget vidtløftigt, da deri skal omtales Konger og Dron- ninger, Forfattere, Kunstnere, Generaler og alle Slags berømte Personer, og betales ikke synderlig godt, men jeg kan maaske derved faa Indflydelse hjemme og komme i Gunst paa højere Steder. Jeg har nylig skrevet »Ole Bull«, men er ellers meget fattig hvad Norge angaaer, og hvis De senere, uden at vække Opmærksomhed, kunde deroppe samle nogle Notitser om berømte Normænd, blot Facta paa 10—20 Linier hver, saa vilde det være mig be- hageligt.

Hvad mener De: igaar Nat, da jeg dog slet ikke endnu havde tænkt paa at skrive til Dem, drømte jeg om Dem! Jeg befandt mig i Norge, skrækkelig længe, og uagtet jeg flere Gange vaagnede, blev jeg stadig ved at drømme om Norge; jeg logerede i et Hus, hvor De boede. Dog turde vi, for ej at vække Mistanke, kun tale nogle faa Øjeblikke sammen. Jeg belavede mig ogsaa paa at rejse Dagen efter, da der ytrede sig Tegn paa en norsk Sæmmensvær- gelse imod mig. Da De nu er en Dagvæller,¹⁾ har jeg en Mistanke, at De muligvis ogsaa er en Drømme- tyderske og anbefaler derfor bemeldte Drøm til De

¹⁾ Tysk: Tagwähler ∴ en Person, der tror paa heldige og uheldige Dage og indretter sine Handlinger derefter.

res Studium. Hvis ikke noget Uforudset skulde indtræffe, thi Mennesket er jo aldrig Herre over sin Skæbne, saa tænker jeg nu ganske sikkert at være i Kbhvn. i Juli Maaned, idetmindste mod Slutningen, og hvis De adresserer mig et Par Ord igennem *Grüne*, da ville vi maaske endnu kunne ses.

Og De har endnu Mod til at erindre mig om, at De er født d. 1ste April, og endog at skrive mig til paa denne Dag! — Hvor det dog er Skade, at et i mange Henseender saa fortræffeligt, bravt og begavet Menneske skal være kommen til Verden paa en *poisson d'avril*; thi jeg tilstaar, jeg har den Overtro, at alle de, der er fødte i April, og især paa den 1ste April, komme til at løbe April idetmindste det halve af deres Liv. De seer, jeg undtager ikke mig selv.¹⁾

Deres gamle Ven (forhen Poet).

Jeg bliver i alle Tilfælde her til den sidste Juni.

Paris 1. Juli 1853.

Kære Veninde!

De bør vistnok ikke ubetinget fæste Lid til Efterretningen om min Hjemkomst, da mit Liv endnu som altid hænger i en Traad, og heller ikke bebrejde mig, at jeg ikke kom til Rom i 1847, da De vel nok veed eller nok kan tænke Dem Grunden.

¹⁾ Han kom til Verden 18. April.

Det var nemlig ikke andet end den simple Omstændighed, at jeg dengang ligesom endnu maatte arbejde idag for det Brød jeg skal spise imorgen; og da Varerne ikke altid strax finde Afsætning, og man undertiden, for Udsigt til en lille Indtægt, maa arbejde ud over den bestemte Tid, saa følger deraf, at man navnlig hvad Rejse angaaer, aldrig kan være præcis, saaledes som de Herrer Capitalister, der Intet have at bestille uden at fortære deres Renter.

Saaledes vilde det ogsaa denne Gang kunne hændes sig, at jeg bliver nogle Dage forsinket, hvorfor det var ønskeligt, om De kunde arrangere Deres Ferie saaledes, at De rejste lidt sildigere fra Norge, for at kunne blive i Kbhvn. til midt i August. Og saa vil jeg raade Dem ikke at spørge efter mig hos *Grüne*, da jeg er brouilleret med ham paa Grund af en betydelig stor Artikel, som jeg havde stolet paa Honorar for, til Lettelse af min Hjemrejse, men som han af yderst bornerte Grunde har nægtet at optage. Saaledes er 3—4 Ugers Arbejde aldeles spildt, hvilket jeg paa anden Maade maa se at indhente; men Tiden er, som De indseer, uigenkaldelig gaaet tabt.

Det bliver derfor uden Tvivl det Bedste, at jeg spørger efter Dem hos Frue v. Sch., hvem jeg ikke har den Ære at kende, men om hvis Adresse De i en Billet poste restante (i Kjøbenhavn) kunde underrette mig. Denne skal jeg da strax efter Ankom-

sten afhente. Over *Grünes* Opførsel er jeg saa indigneret, at jeg rimeligvis afbryder al Forbindelse med ham.

Jeg takker for alle de meddelte Smaanyheder, da jeg ikke i den Grad kan fornægte min danske Natur, at jeg skulde være insensible for saadanne *cancans* og *balivernes* om Næsten og Næstens Kørner. Jeg tør ikke raade Dem at skrive mer til Paris, da Alt er uvist; maaske rejser jeg ikke før den 20. — men slider som en Hest for at blive færdig til den 15. I Tyskland vil jeg sandsynligvis — ogsaa i Penge- og Boghandleranliggender blive opholdt en 10—12 Dage.

A revoir.

Mathildes Indskud: Samme Aar kom Cholera til Kjøbenhavn, følgelig kom han ikke hjem. Jeg var der, men ventede ham naturligtvis ikke, da det vilde have været Ufornuft for ham at trodse denne især for Mænd farlige Sygdom.

Rue Belle-Chasse 8.
31. Janvier 1854.

*Ma bonne amie.*¹⁾

Jeg skriver til Dem paa Fransk, og det staar Dem frit for, hvis De vil bære mig med et Svar at betale mig med samme Mønt og endnu engang efter

¹⁾ Dette og de efterflg. Breve er skrevne paa Fransk, men oversatte her.

saa lange Tider give mig Lejlighed til at beundre Deres franske Stil. Jeg haaber, at De ikke blev altfor forbauset over ikke at træffe mig sidste Sommer i Kjøbenhavn; maaske De ikke selv rejste derhen for den stygge Choleras Skyld — i hvert Fald formoder jeg, at De ikke har regnet med mig. Ja, man bliver for hver Dag ældre og fornuftigere, og en skønne Dag sætter man Livet og Sundheden højere end et Stevnemøde. Jeg havde allerede sidst i Juli expederet Størstedelen af mine Bøger og Klæder til Kbhn., da jeg erfarede om Epidemien. Siden da ligger jeg stadig paa Rejsen derhen, uden at det dog er lykkedes mig at realisere dette Herkulesarbejde. Det er Grunden til at De ikke har hørt fra mig. Og rent bortset fra mine litterære Forpligtelser har jeg i to Maaneder kæmpet med en Forkølelse, der nøder mig til at oppebie en blidere Aarstid, saaledes at jeg da endnu bliver her til Marts.

Mine pekuniære Omstændigheder har desuden længe været sørgelige, og uden denne »force majeure« kommer jeg maaske aldrig løs fra Paris, »cet enfer que l'on aime«, saadan som *Balzac* siger, den store Digter og Filosof, med hvem man — naar man forstaar ham — kunde leve i en Ørk uden Fare for at komme til at kede sig.

Og læg nu Mærke til den lunefulde Skæbne — efter kun to Aars Ophold i Paris frembyder der sig Mulighed for mig at anbringe Deres franske

Oversættelser (hvis jeg havde dem) i *Alexandre Dumas'* »Nouveau Journal«. Men maaske har De tilintetgjort dem, som jeg erindrer De en Dag truede med.

I Haab om at mit Brev finder Dem i Live et eller andet Sted i Skandinavien, ønsker jeg Dem »la bonne-heureuse«, som man her siger Nytaarsdag. Jeg venter snart et Livstegn fra Dem og forudsætter Dem tilstrækkelig velbeslaaet til at udrede Portoen. Thi hvad mig angaar, befinder jeg mig i stadig Pengetrang og maa nøjes med at skaffe mig det daglige Brød ved nogle slet betalte »Indtryk fra Paris« i »Flyveposten«.

Tout à vous de cœur.

3. April 1854.

Kære Veninde!

Hvor jeg misunder Dem dette lykkelige Liv nordpaa, hvor Timerne glider saa sagselig forbi, at selv Ikke-Kapitalisterne kan give sig Stunder til at svare hurtigt og skrive lange Breve. Her er det anderledes, Tiden iler, og inden man veed af det føler man sig sakket agterud og næsten 30 Aar ældre, saadan som det gaar Guldspinderinden i Hauchs Drama,¹⁾ som De sikkert kender.

Nu kommer Opvarteren med min Regning og minder mig om, at jeg har boet 2 Maaneder i denne min ny Lejlighed, hvor jeg erindrer strax efter min

¹⁾ »Søstrene paa Kinnakulle«.

Ankomst at have modtaget Deres Brev. Derfor stjæler jeg idag nogle Øjeblikke fra mig selv for dristigt at kaste mig ind i den private Korrespondance, der for en Pennens Mand altid betyder noget alvorligere end for Illitterære.

De vilde gøre mig en stor Tjeneste, hvis De vilde *laane* mig de 3 Bind af »Gæa«, som jeg haaber endnu er i Deres Besiddelse, og som kunde være mig til Nytte ved nogle litterære Forehavender. Jeg lover ikke at give Dem samme Exemplarer igen, og hvis der findes nogen Slags Dedikation, maa De fjerne den. Men saasnart De har erklæret Dem villig til at opfylde min Bøn, skal jeg sende en Fuldmagt til min Kommissionær, Boghandler *Eibe* i Kjøbenhavn, at han udleverer Dem de paagældende Bind, naar De maatte ønske det.

Nu nok om Forretninger! — Hvad Deres Forudfølelse af mit Brev angaar og de søvnløse Timer, som dette beskedne Stykke Papir har voldet Dem, saa har jeg jo ikke hos Dem kendt disse skjulte Evner, og jeg er nærmest forbavset over, at De ikke har slaaet Dem ned i Paris, hvor man gnasker i Mystik. Der kunde være bleven en berømt »Somnambule« af Dem, De vilde have været sikker paa et stort Clientel, og hele Kvarterets dansende og talende Borde vilde have været lykkelige ved at stille sig til Deres Disposition.

Sladder læser jeg altid med Fornøjelse, uden at være istand til at kunne gøre Gengæld. Jeg be-

undrer Deres Mod i Cholera-Dagene. Adieu. Schlafe Sie wohl, og lad disse Linjer ikke forstyrre Deres Nattero.

Deres hengivne »jeune homme«, der endnu ikke er fyldt de 40 Aar.

Et Brev af 20. Maj 1854, der intet nyt indeholder udover et Suk over at han nu er fyldt de 40, medens han i Paris har ageret 28aarig, forbigaas. Derefter foreligger intet før

22. Novbr. 1855.

Kære Veninde.

Min i Sandhed utrolige Dovenskab og min Smule Energi, som i Mangel af regelmæssig Tilskyndelse (højst nødvendig for en fantasifuld og sentimental Aand) antager mere og mere frygtelige Proportioner, truer med at blive, hvad man i Slesvigholstein benævner »passiver Widerstand«. Dette er altsaa Grunden til, at jeg endnu ikke har besvaret Deres Brev fra i Sommer eller takket Dem for de tilsendte Bøger. Og derfor føler jeg ogsaa højlig Trang til at vende Næsen hjemefter og lade mig gennembløde af mine saakaldte Venners Stiklerier, for ikke at udsætte mig for helt at gaa i Staa. Ja, jeg indrømmer at det er det eneste Middel, som kunde redde mig, hvis jeg blot havde Energi nok til at pakke mine Kufferter. Og se det er igen Grunden til, at jeg nu maa nøjes med at tilskrive Dem

hen i det Blaa, uden at vide om De endnu boer i Bjørnenes Land eller om De overhovedet endnu er blandt de Levendes Tal. Men De forstaar, at jeg har intet andet Middel end at betro disse Linier til Skæbnens Luner og Postvæsenets Intelligens for at overbringe Dem et lille Bind, som jeg nylig har publiceret.¹⁾ Jeg har gjort det sidste Vinter i de faa ledige Øjeblikke jeg kunde gemme mig bort for Paris' Uro, dels for at slaa Tiden ihjel, dels for at overbevise mig om jeg endnu evnede at forme Vers og Rim. Jeg beder Dem om at læse det — saadan som det er bleven til — af et oprigtigt Hjerte.

Nu beder jeg Dem om strax at lade høre fra Dem og tilgive — hvad De jo er i Vane med — den svage Synder, som i Kraft af sin Dovenskab fremdeles holder til 8, rue Bellechasse.

6. Januar 1856.

Kære gode Veninde.

Nu har De altsaa modtaget og — lad os haabe — vel fordøjet den omtalte Bog, afsendt til Norge fra min kjøbenhavnske Commissionær. For at smigre det søde afskyelige Uhyre, som man kalder Publikum, har jeg gjort den saa uskyldig og lidet personlig som muligt, og da De jo ogsaa udgør en Del af merbemeldte Uhyre, vil De maaske ikke misbillige denne Fremgangsmaade. Dog har jeg ikke vil-

¹⁾ Digtsamlingen »Løvfald« udg. under Pseudonym Otto Sommer.

let lægge Skjul paa mine Sympatier for fransk Form, hvilket maaske vil falde disse usle og opblæste Smaafolk, som vi begge kender, for Brystet — de forstaar ingenting og har altid fundet det mere bekvemt at rende i Hælen paa Tyskerne, medens de dog samtidig overdænger dem med deres fede, hovne Fraser, og jubler over deres lykkelige Uafhængighed eller Befrielse fra det tyske Aag. Dette giver mig virkelig lidt Skræk i Blodet, naar jeg sysler med Tanken om til Foraaret at slaa mig ned for stedse blandt disse ildelugtende Filistre og hovmodige Narre, som kalder sig det nationalliberale Parti i vort kære Fædreland. Men jeg haaber at kunne lukke mig inde med mine Bøger og at jeg vil kunne tjene nok til at leve beskedent som Eneboer. Hvor har De Ret i at længes efter Sydens gode Sol; her under Kunstens Vingefang og i den Katholicisme, der saa uretfærdigt er sværtet af Nordens Dummepeetre, faar Menneskehjertet i hvert Fald Lov til at udfolde sig i sin Storhed og Skønhed, ogsaa i sin elskværdige Svaghed. Og hvor jeg fuldt vel forstaar den haarde Skuffelse, De led blandt disse frygtelige Schweizere¹⁾ — Schweiz, dette forroste Land, hvor intet uden Naturen (hertil medregner jeg Kvæget) er aandfuldt og højtstræbende (tilgiv Branderen). Under et tre Maaneders Ophold fik jeg det Indtryk, at Køerne var de virkelige Be-

¹⁾ Mathilde Leiner havde den foregaaende Sommer besøgt en Broder i Schweiz.

boere, den dominerende Kaste i Schweiz. Af Ydre fandt jeg dem mere spirituelle end Menneskene, og vil man alvorligt studere deres Physiognomier og skarpe Instinkt, kan man ikke frigøre sig for den Opfattelse, at denne begunstige Race har slugt saa megen Aand og Intelligens, at der intet er blevet tilbage til de usle Toben, som den gode Gud har givet dem til Vogtere.

Men hvorfor er det ikke falden Dem ind — om saa blot for at forsøde Kedsomheden blandt disse uciviliserede Væsner — at sende to Ord til min Parisers Adresse? Var jeg der ikke, saa var jo kun Papir og Convolut gaaet tilspilde. Og i Sommer var jeg netop mere uafhængig stillet end sædvanligt — jeg kunde endda flutte mig med nogle Hundrede Sous Sedler. De skulde dog kende mig godt nok til at vide, at jeg aldrig med det Gode skifter Opholdssted og Vaner. Desuden, naar man skriver i Aviserne, især i »Berlingske«, har man Krav paa, at alle veed Besked om Ens Existens, selv om de ikke kender Ens Adresse.

Har De læst *Chr. Winthers* nye Digt,¹⁾ som alle Kjøbenhavns Thevandsdrikkende Herrer og Damer er faldet i Henrykkelse over. Jeg er virkelig nysgerrig efter at erfare, om han har overgaaet sig selv og alle sine poetiske Kaldsfæller i Fortid og Nutid.

Men jeg maa standse. Al privat Snak er Tyveri

¹⁾ »Hjortens Flugt«.

fra min Mave og de Artikler, som skal give den noget at leve af. Jeg bliver i Paris til Marts eller April. Jeg underskriver mig ikke som De: *la votre pour toujours*, hvad der er lovlig sentimentalt, men: *à vous comme toujours* ∴ jeg er Deres i alt hvad der er godt og ædelt og — ikke altfor taabeligt.

Skriv fremdeles til mig, naar det passer Dem, selv om jeg ikke svarer. Før min Afrejse skal jeg nok avertere Dem.

Otto Sommer.

Paris 11. April 1856.

Kære Gode!

Det er sandelig forbavsende, at næsten hver Gang man retter Bebrejdelser eller Beskyldninger imod mig, viser det sig, at man har havt Uret, og at man har ikke gjort sig den Ulejlighed at trænge til Bunds i Sagen før man dømte — og fordømte, hvad ganske vist er langt mere bekvemt. Og jeg — jeg har desværre altid været for fattig til at tillade mig at spilde min kostbare Tid ved at indlade mig paa lange Forklaringer, som maaske ganske vilde frikende mig. Derfor er jeg endnu i manges Øjne den noksom bekendte store Forbryder, som De nok veed, og som visselig tusinde Gange havde holdt Dom over sig selv, hvis hans Samvittighed ikke som oftest havde frikendt ham, og hvis ikke en indre Stemme Gang paa Gang havde sagt ham, at alt hvad der stadig, og først og fremmest oprigtigt stræ-

ber efter ædle og ophøjede Principer, har den Skæbne at mishage de smaa og lave Sjæle. Dette gælder naturligvis ikke Dem, som De nok kan begribe, siden jeg skriver Dem til; men dog maa jeg sige Dem, at hvis De troer at have meddelt mig Deres Plan om en Udflugt til Schweiz sidste Aar, saa maa De have drømt eller været Genstand for en Hallucination. Jeg har liggende for mig Deres Breve lige til det i December 1853; siden har jeg i Sommeren 1854 modtaget den Billet, der ledsagede de 3 Bind »Gæa« og et Brev kort forinden, hvori De gav mig nogle Oplysninger om norske Berømt heder og fortalte mig om Hr. W[elhaven], der, støttende sig til en Danskers Udtalelser, betegnede mig som et »slet Menneske«, og hvorledes De selv, samtidig med at De undskyldte mig og mildnede Dadlen, ædelmodigt havde indrømmet, at jeg havde »Fejl og det meget store Fejl«. Dette Brev har jeg ganske vist undladt at besvare, fordi det er min Vane, som jeg lige har tilstaaet Dem, at afholde mig det mest mulige fra Forklaringer og Forsvar, naar det drejer sig om gemene Angreb paa min stakkels moralske Vandel.

Men i disse Breve, som jeg nu atter har gennemlæst, forsikrer jeg Dem findes ikke et eneste Ord, der lader ane det mindste om Deres Rejseplaner til Schweiz i Ferien 1855. Endskøndt De uden Tvivl fører en mere ordnet Tilværelse end jeg, der altid vil rangere under den saakaldte Bohème, troer jeg

dog ikke at vove mig for langt ud ved at gaa ud fra, at De ikke i et Brev af 1852 har kunnet fremsætte det nøjagtige Program for en Rejse, der skulde finde Sted i 1855. Forøvrigt fandt jeg det i sin Orden, at De straffede min Forsømmelighed ved ikke at svare mig. Tanken at ville meddele mig om Deres Schweizer-Rejse er da opstaaet i Deres Hjerne, men ikke kommen paa Papiret. Men nu nok om Schweiz!

Men siden De har faaet mig til paany at gennemlæse dette gamle Brev, i hvilket der tales om en Elskerinde, der er bleven grusomt behandlet, næsten myrdet og derpaa solgt som Cadaver etc., saa maa jeg sige Dem, idet jeg takker Dem for Deres Forsvar (maaske det klogeste), at det afgjort ikke er den Maade, hvorpaa jeg tager mine Venner i Forsvar. I et saadant Tilfælde exploderer jeg og finder ikke Ord stærke nok til at brændemærke Bagvadskelsen. Hvorfor sagde De ikke, hvad jeg synes den simpleste sunde Fornuft siger En, at for at sælge noget, maa man have Ejendomsret til det, og at Kvinderne i Danmark, saa vidt vi des, ikke er deres Herrebekendtes rørlige Gods? Maaske vilde jeg, hvis jeg havde staaet som Ejer, have foræret det ganske gratis til største Ære for Videnskaben.

I Stedet for dydigt at snakke vidt og bredt om de store Fejl, som alle og enhver kan finde hos alle og enhver — hvad er langt nemmere end at

anerkende Fortjenesten — vilde jeg maaske lidt brutalt have sagt: Alt det er der jo ikke sund Sans i, det er kun plumpe og infame Løgne, selv om der maaske har været Skygge af en eller anden Kendsgerning, som Dumheden og Ondskaben har kunnet hænge sig i, der altid ligger paa Lur for med deres Spyt at besudle hver den, som rager lidt op over almindelig Urtekræmmerhøjde. Naar man kun, af Selvrespekt, iagttager Diskretion og Delikatesse, hvorledes skal man saa slippe fri for de lave og geme Mennesker, der hævner sig for deres Uvidenhed ved at sværte, hvad ingen kan vide eller dømme noget om?

Hvad Hr. Winthers Digt [Hjortens Flugt] angaar, saa har jeg havt Lejlighed til at læse det her, og samtidig med at jeg beundrer de talrige skønne Enkeltheder, kan jeg ikke skjule for mig selv, at selve Kompositionen er mislykket: hverken Enhed eller Ensemble grupperet om en Handling eller Hovedperson. Jeg har en Følelse af, at Forfatteren — efter sin Kones Tilskyndelse (hvad blander Kvinder sig ikke i!) — for enhver Pris har villet lave en tyk Bog, og for at naa dette har trukket et Antal elskværdige »Træsnit« paa een eneste Snor og ladet dem sammenhæfte under een Titel. Iøvrigt forklares den store Succes af den bizarre Idé (for ikke at sige »uværdige« for en Digter, der respekterer sig selv) han har faaet ved af en Del af Digtet at lave en Pamflet mod Grevinde *Danner* — og

alt det for at behage de dydige Damer i Kjøbenhavn, som faar deres Mænd til at købe Bogen bare for at finde »la petite bête«, nemlig de fire Linier, som indeholde den blodigste Fornærmelse.¹⁾ Har man, naar man er færdig med Bogen, bevaret noget Indtryk af en stor Tanke, af en stærk og styrkende Idé, som løfter Sjælen op over Livets usle Støv? Men han er dennegang som altid »Pigernes Jens«, og da først og fremmest, fordi han har angrebet *Danner*.

Jeg har nu altid været uheldig med Kvinder, ikke En har gjort mig lykkelig ved i Forening med lidt Kærlighed at bringe mig en klar Himmel, en blid Sjælero. *Béranger*, som jeg stadig læser, uden dog at beundre ham overdrevent, har vistnok havt langt flere Elskerinder end jeg, og det lader til, at han altid har havt Held med sig, siden han vover at sige til en af sine Veninder:

Hvis man Dig spørger: »Var han nu aimabel?
 Du roligt sige tør: »Ham elsked jeg!«
 »Og var han ej til noget slet kapabel?«
 Med Stolthed vil Du svare: »Aldrig — nej!«

Hvis De vil sige det samme, saa takker jeg Dem.

¹⁾ Her sigtes til Stedet:

»Hal Dankonning skam Dig
 For din usleste Dreng.
 Den frækkeste Skøge
 Har Du lagt i din Seng.

30. April—30. Juni 1856.

Min kære Gode!

Nu er det altsaa klart bevist, at Deres Brev fra 1855 (skrevet i Danmark eller Norge) er gaaet tabt. Det er ærgerligt, men det hænder nu og da, uden at man kan forklare Aarsagen, med mindre en dansk Snushane af Nysgerrighed morer sig med at opsnappe vore Breve, eller et fransk Postbud — til største Skuffelse for ham — har troet, at det indeholdt Penge. Men hvad er der ved det at gøre? Siden det Uheld hændte netop dette Brev, maa De give mig, der i Mangel af anden Tro undertiden er en Smule overtroisk, Lov til deri at se et Vink af Skæbnen, som maa have havt sine Grunde til saadan Skarnsstreg; og som god Tyrk bøjer jeg mig og siger: Allah er stor! — eller, om De foretrækker det, takker Forsynet, som øjensynligt har villet spare os for at løbe os en Staver i Livet.

Efter disse postale og moralske Overvejelser kommer vi nu til noget mere alvorligt. Og det Alvorlige bestaar deri, maa De vide, at De har skaffet mig en god Latter. Det er en Lykke, som ikke hver Dag times os stakkels Mennesker.

Naa, jeg er altsaa i visse af mine højtagtede Landsmænds Øjne den sande »Gott sei bei uns«. Godt, jeg modtager med stor Glæde den smukke Titel. Siden man ikke kan regere i denne Galehus-Verden ved Hjælp af Elskværdighed (hvad jeg

utvivlsomt vilde foretrække), saa er jeg ikke ked af at gøre dem bange. Thi indrøm, at disse opblæste Danske, alle fødte Candidater i Theologien, i Nationalliberalisme og i Spidsborgerfaget, er nogle forskrækkelige Pedanter. — Som jeg siger Dem, har De skaffet mig en saa god Latter ved denne Aandfuldhed, at jeg finder mig beføjet til at tilgive Dem mange Ting, selv de overgemte Aandrigheder, som De serverer mig om Ægteskabet. Ak ja, Ægteskab! Veed De, at Ægteskabet er en Luxus (ligesom Ejendom er Tyveri), det er Summen af et luxuøst Meublement, Opdyngen af orientalske Tæpper, af Bronzer fra Paris og af Marmor fra Paros! Det er det stolte og forgyldte Symbol paa en Overklassetilværelse, umulig og uopnaelig for en fattig Litterat, der aldrig har ejet saa meget som en Lænestol; som lever fra Haanden og i Munden; som takket være Forlæggeres og Avisudgiveres Karrighed aldrig idag veed, om han vil faa noget at spise næste Maaned. Og ham med det daarlige Hjerte og den tomme Pung raader De til at gifte sig. Det er som at raade en Syg til at indtage en dødelig Gift for at komme af med Sygdommen, eller som naar en Læge vilde foreskrive en fattig Djævel, der ikke har en Sou til at spise sig mæt for, Kalkuner med Trøfler i Krebsesauce og kun at drikke gammel Hermitage og Clos-Voujeot. Ikke sandt, De spørger lidt for grusomt med mig og min permanente Lurvethed. Og alligevel tilgiver jeg Dem, fordi De fik mig til at

le ... Giv mig 30000 francs i aarlig Indtægt og jeg skal blive en god Ægtemand, Ejendomsbesidder, Landmand, og i Løbet af fem Aar fuldstændig rustificeret. De ser, at ligesaa gerne jeg drømmer som Poet, ligesaa nøgtern er jeg i det virkelige Liv.

Sikkert forlader jeg Paris 15. Juli.

*Deres oprigtige »Gott sei bei uns«, der
paa Bunden er en god Djævel.*

Hvad Deres Forsvar for mig overfor Hr. W[elshaven] betræffer, tillader jeg mig at mene, at De nok kunde have fundet en Mellemting uden at gaa til Yderligheder.

Mathilde Leiner: Jeg svarede ham, at efter min Opfattelse betød Ægteskabet Hengivelse og at man var Tom om at dele Byrderne. — Og jeg havde ganske simpelt sagt til W: »Han er bedre end sit Rygte« — hverken mere eller mindre. Men jeg havde maaske pyntet lidt paa Fortællingen. — Mit Svar fik han først i 1857.

Paris 8. August 1857.

Kære gamle Veninde.

Deres Brev har truffet mig i en Stund, da jeg var lidet oplagt til Menneskekærlighed og havde set mig gal paa Verden. I Særdeleshed paa det Luxusvæsen man kalder det smukke Køn; og jeg spurgte mig selv, om det var skabt til andet end at forøge

Budgettet, gøre Mændene Fortræd og at bringe dem i alle Slags Forlegenhed. I disse Nedværdighe-
sens Timer, hvor man ikke veed hvad man skal
gøre, hvad man skal leve af i nærmeste Fremtid,
da man maa tage sin Tilflugt til de mest hazarde-
rede Udveje og man paa Grund af Afstanden og
sine Creditorers onde Vilje ikke kan gøre sine
Krav gældende — ja De vil forstaa, at man da ikke
er oplagt til at spille Følelsesmenneske og spille Ti-
den med Snak. Derfor overvejede jeg ogsaa først,
om det ikke var bedre slet ikke at svare Dem. Men
min medfødte Godmodighed og en Pengeanvisning,
som kom i sidste Øjeblik, har forsonet mig en
Smule med Menneskene og trykket mig Pennen i
Haand.

De skal da vide, at alt det, som jeg har sagt Dem
i mit sidste Brev og som De synes at drage i Tvivl,
ulykkeligvis er den rene og skære Sandhed, og De-
res Vantro viser mig, at De aldrig har forstaaet min
Stilling (den som enhver Pennens Mand uden For-
mue og med Selvagtelse maa indtage) bedre end
de Fæpander, som fordømmer mig og kaster Snavs
paa mig, fordi jeg afgjort ikke er som en af dem.
Og giv mig Ret i, at det er temmelig kedsommeligt
at skulle udtale sig om Ting, som det synes mig,
man med en Smule Bonsens maatte kunne forstaa.
Ja, jeg er fattig, meget at beklage, thi jeg kan ikke
regne med en eneste Skilling i fast Indtægt. For-
læggere og Redaktører bestiller intet Arbejde hos

mig, og hvis jeg af egen Drift sender noget, kan jeg kun med stor Vanskelighed faa det anbragt. Det meste faar jeg tilbage, saa at jeg baade her i Paris og i Kjøbenhavn har store Manuscriptdynger og Notater liggende; de vil jo nok se Dagens Lys, naar jeg engang er i Kbhvn., men indtil da er det død Kapital. Med siden De veed dette, og man ikke har Lov at stjæle, hvordan mener De da, at jeg kan leve uden ved at nægte mig alle Livets Glæder og ved sparsommeligt at lægge hen for næste Maaned, hvad jeg kan spare i denne? De taler til mig om »fantaisies de poète«, men med Undtagelse af nogle Theaterbilletter og nogle Bogindkøb har jeg aldrig tilladt mig andre — især i Paris — end dem man kan nyde gratis. Og da Kvinder i alle Tilfælde er Tilværelsens største Luxus, et Livs-Agrément, som tager megen Tid og sædvanlig kun giver Udgift og ingen Indtægt, forstaar De nok, at min Philo-
sophi er løbet ud i at betragte dette dyrebare Køn — som al anden Luxus i Verden — med en næsten fuldstændig Ligegyldighed, for ikke at sige Foragt.

Men for at komme tilbage til Deres Tvivl og Vantro, saa forlod jeg sidste Aar Paris til det angivne Tidspunkt (maaske lidt senere, thi i Afrejsens Øjeblik kom *Brosbøll* til Paris). Jeg maatte være Tolk for ham i nogen Tid, og saa rejste vi sammen til Normandiet, hvor han forlod mig, medens jeg blev der endnu nogle Uger for at tage Sø-

bade.¹⁾ Jeg vil sandsynligvis gøre ligesaa en af disse Dage. Da jeg ikke har Penge nok til at rejse hjem til Danmark, vil jeg idetmindste trække en Smule frisk Luft og pleje min Sundhed. De vil nu forstaa, at jeg ikke oftere er indstillet paa at kunne tillade mig den Flothed at vedligeholde en Brevvexling uden materiel Fordel; derfor har jeg jo ogsaa tidligere sagt Dem, at De maatte skrive, naar det behagede Dem, men ikke vente regelmæssigt Svar. De tog dette for et meningsløst Lune og vilde ikke tro mig paa mit Ord, dengang jeg gik uden om mit Livs Vanskeligheder. De har nu ved at tvivle paa min Oprigtighed drevet mig ind i en cul-de-sac og nødet mig til rent ud at sige Dem den brutale Sandhed, som De ikke vilde gætte Dem til.

Bær nu over med mig og tilgiv mig, hvis det er mig umuligt at tillade mig en Følelses-Correspondance, naar hver Linie og hvert Bogstav synes mig et Tyveri fra det jeg skal leve af — en sand »fantaisie de poète«, der ikke staar i Forhold til mine Midler. Maaske De synes, at dette er lidt haardt sagt, men hvorfor vilde De forstyrre den stakkels syge Løve i hans Hule? Jeg har mere end nok i mine egne Bekymringer og er ikke istand til at trøste andre. Forresten erkender jeg ikke, at man er at beklage, saalænge man har det daglige Brød. Jeg troer, at De endnu ikke har gjort Bekendtskab med denne alvorlige Side af Tilværelsen — men hvis en

¹⁾ Brosbøll har fortalt om deres Samliv i »Carit Etlars Minder«, p. 142 ff.

saadan Dag skulde komme, vær da vis paa, at jeg vilde dele mit sidste Stykke Brød med Dem. Indtil da indgyder de Ulykkelige, som har noget at spise, mig ingen Medfølelse. Siden jeg forlod Tyskland, har jeg hver Dag spist slet til Middag og aldrig til-
 ladt mig at spise mig mæt, hvad der maaske kan være godt for Sundheden, men undertiden ikke er videre morsomt, naar man er begavet med en Ap-
 petit, som vilde faa mange Millionærer til at blegne af Misundelse. Kaffe og Tobak har maattet gøre det ud for Resten, og saa det Aandens Liv, som intet Sted i Verden findes saa stærkt som i Paris. Dette trøster mig for alt, selv for Udsigten til aldrig i eget Land at kunne drage Fordel af mine mange-
 haande Studier. For Jer er dette Aandens Liv er-
 stattet med Religionen. Nyd den! naar man har bevaret det fornødne Anlæg til at kunne høre paa Præster, maa man da have nogen Fordel deraf.

Jeg sender Dem dette ved Lejlighed, da jeg ikke synes, at dette mit Brev er Postpengene værd. Far-
 vel. Og paa Gensyn maaske i lysere Dage.

P. L. M.

Paris 25. Maj 1858.

Stakkels Brandlidte.

Ikke uden Uro sender jeg Dem disse Linier, thi jeg har ikke Vished om Deres Skæbne, om De lever endnu — eller om De har besteget Baalet som

en anden Jeanne d'Arc. Jeg saa i Aviserne, at Ilden havde hærget en Del af Skippergade, og da de Nummere ikke var nævnt, som den foretrak, kan jeg ligesaa godt formode Nr. 21 eller 23 lagt i Aske som de andre, og at De selv er brændt, førend man har kunnet bringe Dem Hjælp. Saa meget værre. Hvad der er brændt, det er brændt, og for mit Vedkommende er denne Dødsmaade mig saa kær som enhver anden. Og da jeg i mange Henseender er en Ven af Oldtiden, foretrækker jeg Ligbrænding for den sædvanlige, saakaldte christelige Begravelse, der putter En ned i et koldt, fugtigt og sort Jordhul til Føde for Ormene, eller hvor man selv maa blive til Orm for at finde sig tilpas. Imidlertid — indtil jeg faar videre Oplysning vil jeg dog tale med Dem, som om De endnu tilhører de Levendes og Ubrændtes Tal, og først sige Dem, at jeg har modtaget Deres Sendelser af 21. December og 22. Februar, og at naar jeg endnu ikke har sendt Dem mit priskronede Arbejde,¹⁾ er det kun, fordi jeg for Øjeblikket ikke har Nogen i Kjøbenhavn, jeg kunde bebyrde med Portoudgiften af 4 Mark til Christiania — det er den Slags Smaaudgifter, som man ikke holder af at miste eller noterer, men som Skyldneren ved sin Tilbagekomst let kan glemme, naar han har Hovedet fuldt af andre alvorligere Ting og af vægtigere Gældsposter. Alligevel finder De

¹⁾ »Det nyere Lystspil i Frankrig« var bleven belønnet med Universitetets Guldmedalje som udsat Prisopgave.

utvivlsomt Lejlighed til at læse Bogen, som allerede har været omtalt i en norsk Avis. Jeg haaber, at Deres Ven, den berømte Philosoph og Æsthetiker Hr. W[elhaven] har købt den, om ikke for andet saa for at kunne have den Glæde at sige noget ondt om den. Forresten troer jeg, at Bogen i Danmark har faaet Succes — hvad den fortjener — hos Folk af Smag og Kendere af Skønlitteratur og Composition og Stil.

Og da jeg nu har faaet min Forfatterforfængelighed tilfredsstillet, saa lad os snakke lidt om Dem — stadig forudsat at De ikke er bleven Mumie. Lieder De stadig af Hjemve? Digter De endnu Elegier i Nattens Stilhed? Tro De mig: det klogeste er at spise godt til Aften og saa strax lægge sig til at sove. Hvad mig angaar, er det mere end nogensinde sandsynligt, at jeg til Sommer kommer til Danmark. Men hvis De vil tilbringe Deres Ferie dér, maa De gøre Dem den Ulejlighed at opsøge mig i min Hule. Thi jeg vil skjule mig det længst mulige i en Afkrog ved Havet for hver Dag at bade. Og saa rejser jeg igen — for at genvinde den i Sommerens Løb, i Armene paa dette fortryllende Element, tabte Tid — og maa til min store Sorg give Afkald paa at se Dem efter ti Aars Adskillelse — en Evighed.

14. Juli. Mennesker spaar, men Gud raa'r. Jeg har nu Penge nok til at rejse hjem til Kjøbenhavn — forudsat at jeg endnu bliver nogen Tid i Frankrig

for at skrive Artikler mod Tyskerne i de franske Aviser. I Mellemtiden er jeg af Hensyn til min Sundhed rejst til Normandiet for at tage Bade, da Vandet vist vil være for koldt, naar jeg kommer tilbage til Danmark. Min Adresse til Maanedens Udgang er: *Fécamp en Normandie au Casino*. Men maaske De allerede er i Danmark og jeg skifter Ophold i Løbet af 14 Dage. I saa Fald har De her en Reserveadresse: *M. le Baron Delong, Consul général de Danemarc, Paris, rue Bicher 26*.

Jeg er Dem meget taknemmelig for de Nyheder, som De har meddelt mig om de nyeste litterære Phænomener i Norge og Danmark, og jeg beder Dem fortsætte Deres Passiar, der altid bidrager lidt til at orientere mig i det unge litterære Danmarks mig ukendte Verden. »Fædrelandet« har bragt en lang, lidt forvirret Kritik af »Halte Huldada«,¹⁾ der i hvert Fald synes at være et værdifuldt Arbejde, som Hr. W[elhaven] aldrig vilde kunne trække ud af sin Skuffe. Jeg har skrevet nogle Pariser-Breve i »Dagbladet« iaar, men De læser maaske ikke danske Aviser.

For det Tilfælde, som jeg af mit Inderste naturligvis viser tilbage, at De skulde være brændt, vedlægger jeg den Bøn til den, der læser dette, om at gøre det samme med mit Brev. Derfor underskriver jeg det blot med * * * = 3 Stjerner, der kan betyde alt muligt.

¹⁾ Bjørnsøns Ungdomsdrama.

Paris 8 rue Bellechasse 16. April 1859.

Kære gode Veninde.

Tak for Deres Breve som jeg alle har modtaget, og især for Sangen om Fru C[ollett], som (jeg mener Sangen) højlig har moret mig til Trods for dens norske Tone¹). Skriv stedse saa meget De har Lyst til — til Midten af Maj bliver jeg i Paris — men undskyld mig, at jeg fritager mig for at svare regelmæssigt. Jeg har ikke Tid til at spille sentimental og drømme eller gratis beblække Papi-ret og vil ingen faa, før jeg er vel installeret i Kø-benhavn. Endelig maa jeg — hvad der ikke er det mindst vanskelige — tage Hensyn til mit omfangs-rige Bibliothek, hvoraf jeg hver Dag pakker lidt ned. Det lyder utroligt, men i Paris er jeg bleven en sand Bogorm, og denne Lidenskab har opslugt alle andre.

Jeg vidste allerede at Fru C. var i Paris, kendte ogsaa hendes Adresse, men skal vel vogte mig for at besøge hende. Den blotte Tanke at gense den straalende unge Kvinde, som jeg kendte for 28 Aar siden, nu forvandlet til en Blaastrømpe paa 45 Aar

¹) Den i dette Brev omtalte Fru C. er Camilla Collett, der efter sin Mands Død i 1851 blev Forfatterinde og med sin Roman »Amtmandens Døtre« i 1855 i Norden slog det første alvorlige Slag for Kvindens Emancipation. Naar P. L. Møller nedenfor sætter hendes Navn i Forbindelse med Welshavens, har han mulig vidst Besked om hendes brændende, ikke helt gen-gældte Kærlighed til Digteren, hvorom hendes Dagbogsoptegnelser (udg. 1926) fortæller.

med Blæk paa Fingrene indgyder mig Rædsel¹). Jeg ser ikke her (som De formoder) det norske »Morgenblad«, følgelig har jeg ikke læst Fru C.'s Artikel og veed ikke, om der er kommen flere af samme Tønde. Hun selv troer i hvert Fald — efter hvad man har sagt mig — at hun trykkes og læses med Begejstring og aner intet om, at man gør Nar ad hende. Hun praler allevegne med, at hun faar 3 Speciedaler i Honorar for Spalten, og at det ikke er af Inspiration, men allene for at tjene Penge, at hun nedlader sig til at mænge sig med Litteraturen. Meget smigrende for os skrivende Mandfolk, at den første den bedste »goujat« (Ordet har ingen Femininum) kan komme og rask snappe os væk for Næsen de sølle Penge, som tilkom os for vor Umag, vor Paapasselighed, for vore Forhaabninger — om ikke just for at vinde Hæder, saa dog en Smule Anerkendelse og det tørre Brød. Men maaske det bare er Indbildninger, der aldrig gaar i Opfyldelse, og maaske hun endnu ikke har set de 18 frcs. Spalten, der er Kilden til hendes litterære Inspirationer²). Og hør nu: hvis man vil drage Fordeel af Pressen, maa man ikke vige tilbage for de Stød den giver; man maa ikke have for følsom Rygrad, og efter min Opfattelse har Fru C. Uret ved

¹) Camilla Wergeland (som hendes Pigenavn var, Søster til Digteren) var f. 1813. Mødet med P. L. Møller maa have fundet Sted i Kbhvn. 1831 ved hendes Hjemrejse til Norge fra Opdragelsesanstalten i Christiansfeld.

²) Mathilde Leiners Note: »Nej, det var ingen Indbildning. Hun skriver fremdeles og faar det godt betalt«.

at blive vred over et saa velfortjent Angreb. En modig Blaastrømpe (der faar sine Penge) maa ligesom Scribe's Soldater lide og tie uden at kny, med mindre hun foretrækker at svare igen og vise Tænder. — Og Hr. W[elhaven]? Man fortæller mig, at han ogsaa har været Genstand for lidet elskværdige Spotterier i Anledning af nogle Rejse-skizzer. Hvad der vel ikke forhindrer ham i stadig at optræde som lykkelig Ægtemand og i at være det unge Norges officielle Æresphilosoph.

Hvad mig selv angaar saa er jeg i materiel Henseende stadig elendig stillet; men jeg har vænnet mig til det og bærer glad mit Kors som en Skæbnens Tilskikkelse, som det er altfor sent at haabe paa at forandre. De maa saaledes ikke tro, at mine franske Breve har indbragt mig nogetsomhelst, jeg har skrevet dem af rent platonisk Interesse, uden at de er blevet mødt med mindste Taknemmelighed fra mine kære Landsmænds Side, eller blot med et opmuntrende Ord. At handle rigtigt for det Godes Skyld, uden at vente Hæder eller Belønning, det er Stoikernes Princip. Og det er min Religion.

Hvad Deres betræffer, saa gør De mig sandelig ængstelig med Deres Drømme og alle Deres Forudfølelser. Hvis det bliver ved, saa pas paa — De vil en skønne Dag ende ovre i Spiritisternes Religion, eller i Bankeandernes, som ikke har faa Tilhængere i Paris, og som jeg en Dag skal fortælle lidt om i Avisen.

Og nu Deres Plan¹). Jeg misbilliger den ingenlunde; ad den Vej vil De sandsynligvis kunne skabe Dem en anset og indbringende Stilling. Men De maa gribe den bravt an og henvende Dem til alle — *undtagen til mig*. Jeg er en Ulykkesfugl, som ikke vil bringe Dem nogen Lykke. Senere engang, naar den er bleven til noget, faar vi maaske se. Men jeg lover Dem ikke aktiv Hjælp, før jeg har passeret de 60. Jeg har saa meget at udrette indtil da, og desuden har jeg aldrig hverken bragt Andre eller mig selv nogen Lykke. Derfor bringer den mindste Solstraale maaske mig mere Glæde end andre Dødelige. Thi det er altid uventet og overraskende for det store Barn, som hedder

P. M. L.

Paris (1861).

Kære Tante²

Hvis det er en Synd ikke regelmæssigt at svare paa alle Deres Breve, saa er jeg sikkert en stor Synder. Men saa vidt jeg mindes har jeg allerede for længe siden hævet mig over slige Prætentioner. Jo længere jeg kommer op i Aarene, desto vissere synes det mig, at jeg aldrig vil faa Tid og Taal-

¹) Det fremgaar ikke af Brevet, hvori denne bestaar. Maaske har det drejet sig om Udgivelsen af et Tidsskrift eller Ugeblad.

²) Denne spøgefulde Invocation, som Møller oftere bruger i dette og flg. Breve maa antagelig referere sig til en eller anden Passage i et af Mathilde Leiners nu forsvundne Breve, eller hentyde til hendes formanende Tone.

modighed nok til at snakke hen i det Blaa, som man gør det hos Dem — førend jeg sidder trygt i et skandinavisk Hjem, hvor en lille Kop Caffe eller The ikke skal betales med møjsommeligt sammenskrabet klingende Mønt, men hvor den serveres eller rettere kommer af sig selv uden Besvær.

Hvad vil De, at jeg skal fortælle Dem? At jeg stadig sidder i mit parisiske Fangebur, hvor jeg hverken kan dø eller leve anstændigt, hverken blive eller komme løs, eller rettere sagt fordi dertil kræves en vis Sum sammensparede (eller stjaalne) Penge, ligesom i gamle Dage for Løskøbelse af Fanger hos Barbareskerne. Saaledes glider da mit Liv vistnok helt anderledes end Deres. Medens De maaske forgæves spejder efter en beskeden aandelig Næring (hvis De da endnu føler Trang dertil), men har Overflødighed af Bolig og god Mad, saa nyder jeg stik modsat som en Crøsus alle Aandslivets og Civilisationens Rigdomme, medens jeg retter Næveslag mod den materielle Verden, mod »ce cochon de sort« (som Franskmanden siger), for at fravryste den det nødvendige Brød, for at holde den usle Maskine, som bærer mit Navn, i Live.

Skriv fremdeles, hvis De har noget af Interesse at meddele, men kræv ikke overmenneskelige Anstrengelser af

Deres hengivne Neveu M.

Et Brev af 4. Juni 1862 forbigaaes som væsentlig indeholdende Klage over hans uforanderlig triste Stilling («Jagten efter et 100 Sous-Stykke gør Mennesket vildt og ubehageligt og lidet oplagt til at skrive Breve»). Selv om det skal komme til en Retssag, vil han søge at faa de Penge igen, som Broderen har franarret ham, og bruge dem til at rejse hjem.

24. Jan. 1863.

Gode Tante

Tak for det vægtige Brev med Deres Photographie. Med Glæde genhilste jeg det smukke Ansigt fra fordums Dage. Det lignede fortræffeligt og synes næsten uberørt af Aarene. Jeg siger ikke dette for at være behagelig. Hvis jeg ikke sender mit til Gengæld, er det, fordi det ikke eksisterer. Jeg har aldrig haft overflødige Penge til at lade mig photographere. Men maaske det kan ske en Dag. Jeg lykønsker Dem oprigtigt til Deres nye Stilling som Lærerinde.

Jeg arbejder for at komme afsted, men det er helt utroligt hvad jeg har samlet af Bøger og Papiere, for ikke at tale om mine egne Optegnelser og Manuscripter. At bringe alt det i Orden og nedpakke det vil endnu kræve Uger. Alligevel er der nogen Sandsynlighed for, at De faar mig at se til Sommer i Kjøbenhavn.

Paris 5. Maj 1863.

Mit Parisiske Fangenskab trækker ud til Juli Maaned, eftersom jeg har ladet mig engagere som

Lærer i Dansk for vor Ministers Brud, en Datter af den sachsiske Minister Baron v. S[eebach]. Brylluppet er fastsat til Juni Maanedes Slutning.¹⁾ Venstetiden benytter jeg til hver Dag at pakke en Smule.

Jeg har gjort Bekendtskab med den meget omtalte norske Digter *Bjørnson*,²⁾ et talentfuldt Menneske, men uheldigvis saa oplæst af sit Held, at han ikke vil indrømme, at hans ny Arbejde er mislykket som Drama. Der er gode Ting i de to første Dele, men den sidste er dødkedelig, og jeg havde den største Kval med at faa læst den til Ende. Han har foreslaaet mig at blive Medarbejder ved »Illustreret Nyhedsblad«, som redigeres af en af hans Venner, og en skønne Dag sender jeg maaske et Bidrag. Fortæl mig hvad man siger om ham (*Bjørnson*) og hvad han bestiller efter sin Hjemkomst. Kritikken over hans Drama i »Morgenbladet« gjorde ham rasende, endskøndt den var fuldkommen retfærdig og meget moderat. Jeg skulde tro, at Hr. *Welhaven* er af samme Mening.

Medens jeg nævner »Morgenbladet«, vilde det være mig kært, hvis De kunde fremskaffe (og re-

¹⁾ G. L. Moltke-Hvitfeldt var kun 31 Aar gammel bleven udnævnt til Danmarks Gesandt i Paris 1860. I 36 Aar bestred han med megen Honor den ansvarsfulde Stilling. I Sommeren 1863 ægtede han Comtesse Marie v. Seebach.

²⁾ Bj. Bjørnson var efter sit Stipendieophold i Rom 1861—62 paa Hjemrejsen kort efter Nytaar 1863 kommen til Paris, hvor han forblev til ind i Marts. I April var han atter hjemme. Ved Juletid 1862 havde hans store Drama »Sigurd Slembe« set Lyset.

servere mig) nogle Nummere af dette Blad, der indeholder en Række Artikler om politisk Digtning eller Politik i Digtningen.¹⁾

Paris 11. Januar 1864.

Kære Tante.

De er en Utaknemlig og fortjener den Titel jeg har døbt Dem med paa Grund af Deres taabelige Snak; thi istedenfor at tale til mig om de Breve, jeg har sendt under Deres Adresse som Artikler til »Illustr. Nyhedsblad« fra i Sommer og til hen i Oktober eller November, opvarmer De kun al den Galde, De saa mange Gange har givet fra Dem. For at tjene nogle Skillinger til Livets Ophold vil det være af stor Vigtighed for mig at erfare, om mine Artikler er trykte eller gaaet tabt, og at have nogen til at holde Kontrol med Bladet. Men det falder Dem ikke ind — og jeg kan ikke rejse, før jeg har faaet de nødvendige Penge skrabet sammen. I tidligere Tid skrev De dog nu og da om noget af Interesse, litterært eller andet Stof.

Jeg er ikke ung længere, og skøndt jeg endnu ikke er saa skaldet, som man har fortalt Dem, er jeg dog bleven lidt mere tyndhaaret end for tyve Aar siden. Men man bliver fornuftig og forlanger Realiteter for Snak. Vær altsaa selv fornuftig, sæt Fødderne paa Jorden og bliv ikke ved med at for-

¹⁾ Hvilke han selv var Forf. til.

tabe Dem i tomme Drømme! For Pokker, hvordan vil De have, at jeg skal more mig over Deres Breve, naar jeg altfor ofte finder dem intetsigende og uværdige for en Kvinde i det 19de Aarhundrede? Jeg, som lever under stadig Højtryk af alle de Ting, som uafbrudt og fra Alverdens Kanter koncentrerer sig i Paris.

Jeg gennemløber nu hvad jeg har skrevet, før jeg bringer Brevet paa Posthuset, og De vil af det forstaa, hvor forpint jeg er af Mennesker og Forhold, og De vil forstaa, hvad der for Øjeblikket interesserer mig mest, fordi jeg ikke har andre litterære Resourcer, og de danske Aviser tilhobe er idiotiske.

Deres hengivne Neveu.

En af Deres Oversættelser, som ikke lod sig trykke i Paris, skøndt to Gange omskreven, er alligevel kommen til Nytte. »Pauvre Louis« vil udkomme i Athen, oversat til Græsk fra Fransk.

17. April 1864.

Kære Tante.

Siden Kongens Død og den paafølgende Krig vil De kunne forstaa, at jeg har været altfor optaget af Politiken, af at følge med i Aviserne, og for min Part oplyse og retlede den fremmede offentlige Mening gennem Pressen og paa andre Maader, til at jeg har kunnet tænke paa andet, ikke engang paa mine egne Sager, som befinder sig i den

ynkeligste Forfatning. Jeg havde dog Ret til at regne med, at man i Kjøbenhavn vilde holde mig skadesløs for mit Arbejde for Danmarks Sag; men man lader mig vente og dø af Sult, ganske som Soldaterne ved Dannevirke, der kæmper for Hr. Halls Luner.

De veed, hvad jeg har skrevet til Hr. B. H.,¹⁾ og om han har faaet mit Brev (siden det gik gennem Dem). Men vil De tro det muligt? Denne Klods har ikke svaret mig, og følgelig har jeg ikke sendt ham mere. Da jeg nu stadig ikke har opgivet Haabet om en Dag at samle nogle af mine udvalgte Artikler til et Bind, forudsat jeg kan finde dem, beder jeg Dem selv eller ved Mellemand sende de Nummere af Illustr. Nyhedsblad, der indeholder noget af mig, og derimellem de Breve fra Dieppe, som ikke var saa lykkelige at behage Dem. Der var først en temmelig lang Artikel om Theatrene (Beaumarchais, Figaros Bryllup m. m.), endvidere et politisk Fragment (som saa højlig forbavsede Dem — anser De mig for uden Interesse for hvad der bevæger Menneskenes Sind?) — dernæst to Stykker om Kunstudstillingen, Digtet, og i November troer jeg en Artikel om den græske Konge i Paris, og nogle Vers, »Til Chr. Winther« (de er maaske ikke trykt).²⁾ Jeg afskyer Mennesker, som hver-

¹⁾ Botten-Hansen, norsk Universitetsbibliothekar. Udg. af Illustr. Nyhedsblad.

²⁾ I Virkeligheden blev intet trykt af dette Stof i Illustr. Nyhedsblad, undtagen »Digtet«, og: »Fandangoens Proces«, (Nr. 36, 1863), illustreret af

ken siger Ja eller Nej, men spænder En paa Pinebænken ved deres taabelige Tavshed. Jeg burde egentlig kræve en Godtgørelse for 5—6 Artikler, som jeg har begyndt, men nu er til ingen Nytte, da jeg ikke har sendt dem afsted af Mangel paa Svar.

Hvis De troer, at man kan rejse til Danmark som til Normandiet, taler De som den Blinde om Farverne. Er jeg i Normandiet, staar mit Værelse i Paris urørt med alle mine Papirer, Bøger og Aviser, som det vil koste mig en Maanedes Arbejde og 400—500 francs at faa i Orden, nedpakket og transporteret til Danmark. Det er to Negeres Arbejde og 1000 francs paa Bordet. Levvel, Tante, vær nu fornuftig og gør hvad Deres forplagede Neveu beder Dem om.

5. Febr. 1865.

Slemme Tante!

De har spillet mig en slem Streg — af pure Uvidenhed selvforstaaelig — som for lang Tid har berøvet mig enhver Lyst til at skrive, fordi det krævede lange Forklaringer, som paa Forhaand sætter mig i daarligt Humør. Endelig maa jeg bide i det sure Æble. Sagen er den: for nogle Maaneder siden indfandt Postbudet sig, mens jeg var ude og lagde imod Sædvane ingen Besked. Det gentog sig

den finske Kunstner A. v. Becker. Det er Forsendelsen af dette Digt, som giver Anledning til det flg. Brev af ⁶/₂ 1865.

nogle Dage efter. Endelig træffer han mig tredje Gang og siger mig, at jeg selv maa gaa paa Posthuset for at modtage og betale for en ufrankeret norsk Avis (og for enhver ufrankeret Avis maa betales som for et Brev efter Vægt, hvilket svarer til 4 Breve à 24 sous — næsten 5 francs). Det var det Illustr. Nyhedsblad, som De har fundet paa at sende uden Frimærke, medens Frankeringen vilde have kostet 3—4 Skilling. Jeg vogtede mig vel for at gaa derhen, da Postbudet ved nogle dunkle Ord lod mig frygte, at der var noget skrevet under Korsbaandet, hvad er forbudt og i Frankrig medfører en Bøde af 50 frcs. Jeg veed jo ikke, om De virkelig *har* skrevet nogle Ord under Korsbaandet. Men i saa Fald vilde man ikke have udleveret mig Bladet, uden at forlange Deres Adresse for at klage til den norske Postadministration. Og Følgen er, at jeg og den brave Kunstner, som havde lavet en nydelig Tegning for slet intet, aldrig har faaet vores fælles Arbejde at se, og at jeg mistede Lysten til at skrive til Dem — hvad man éngang opsætter, trækker længe ud. Og desuden har det Aar, som gik, i den Grad trættet og moralsk deprimeret mig, at jeg vilde spare mig for yderligere Ærgrelse. Nu er det maaske for sent at gøre det om igen. Send alligevel, hvad De fornuftigvis jo havde kunnet gøre strax, hele Halvaaret Juli—December 1863, hvor Artikler findes af mig — Prisen er overkommelig — og et Extranummer med mit Digt — men jeg reg-

ner ikke dermed, da Øjeblikket er forsømt. Men hvis det ikke kan ske før 5.—8. Marts er det til ingen Nytte, da jeg saa *maaske* ikke mere er i Paris.

Der kan De se, hvilke Ærgrelser De har forvoldt Deres stakkels rasende Neveu. Og saa skal man for saadanne Dumheder spille sin gode franske Stil, som skulde bruges til at forsvare vort Land og ofte har gjort det i 5 Fjerdingaar. Dette Brev fylder næsten saa meget som en Spalte til 10 frcs.; det er meget for en fattig Litterat, som lever af sin Pen.

Jeg havde en Feuilleton i Morgen- eller Aftenbladet om Goethe og Fredrikke, om hvilken De bemærkede, at den fortjente at opbevares. Men jeg husker ikke Tidspunktet.

12. Marts 1865.

O uforbederlige Snakkehoved.

I Deres irriterende uforanderlige Lykkefølelse veed De ikke, hvor De piner mig med Deres Dumheder, der falder ned over mit kampfyldte og plagssomme Liv »comme un poing dans un œil bleu« (Danisme). De gør mig virkelig smaatosset, overvældet som jeg er af al Slags Modgang og Skuffelser. Omsider kom da Avisen og to Breve. Af det sidste har jeg kun kunnet læse det halve, da det er skrevet med en Slags Mælk istedetfor Blæk (hvad der undertiden hænder Dem); og det maatte

jeg tyde lige under en Gasflamme, hvad der var lidet behageligt for mit noget svækkede Syn. Og da jeg næste Dag igen vilde læse det ved Dagslys, kunde jeg ikke finde det. Jeg vil da bare sige Dem, at hvis De har købt Numrene af Illustr. Nyhedsblad med alle mine Artikler, behøver De naturligvis ikke at købe dem paany, og at min Afrejse nu for Alvor er fastsat til Foraaret; men Udførelsen afhænger endnu idag som de tidligere Gange af mine økonomiske Omstændigheder, der fremdeles er usikre. — Og saa en ny Fortrædelighed — Tab af Tid og Pengge — hvor De maaske kan være mig til Nytte. I Begyndelsen af Februar sendte jeg en stor Artikel til det norske »Morgenblad«. Jeg maa nu tro, at Redactøren ikke vil optage den, men for at redde Manuscriptet, som er mig særlig værdifuldt, maa De sende en paalidelig Person op til Redactionen med vedlagte Billet og forlange den tilbage. Derefter kunde man forsøge, om »Aftenbladet« vil have den, og hvis denne Avis ogsaa siger Nej, saa send den anden Billet til »Berlingske«. Saaledes ske vor Vilje!

De forstaar nok, at naar man ofte møder Modgang i sit Arbejde, ser sig krænket i sine Interesser, og flere Gange i Kbhvn. er narret for flere Maaneders Honorar for Artikler, har man ikke Taalmodighed til at gøre Tabet endnu større ved forrolig Correspondance og spille den følsomme.

P. L. M.

Et Brev af ultimo April 1865 omhandler ogsaa dette Forhold, idet han dog anslaaer en mindre irriteret Tone og takker sin Veninde for hendes gode Hjælp. De følgende Breve er atter skrevet paa dansk.

12. Maj 1865.

Ma »bonne Vieille«.

Næst at takke for havte Ulejlighed maa jeg bede Dem tro, at jeg i mine litterære (og saavidt mulig i andre) Forhold aldrig skriver eller gør andet end hvad jeg for Gud og Mennesker kan forsvare NB. hvis jeg kan faa Lov at forsvare mig; men man vilde aldrig blive færdig med noget i denne Verden, hvis man skulde give Forklaring paa Alt hvad man foretager sig. De vil begribe, at det vilde være umuligt at leve af sin (i vore Lande) saa slet betalte Pen, naar man for hver Artikel skulde vente i 3 Maaneder, og endda i Privatbreve skrive ligesaa mange Ord og bruge mere Papir end Artiklen indeholdt, for at faa den trykt. De Herrer Redactører, som sidde lunt inden Døre og bryde sig Pokker om Forfatterens Interesser, have godt af engang imellem at kende Folk, der ikke finde sig i enhver Behandling. De kan være overbevist om, at uden et energisk Skridt fra min Side kunde det have varet hele Maaneder. Som De vil se af indlagte Brouillon. indeholder mit Brev til Red. ikke andet end tør bon-sens. Hvis han er bleven vred, saa maa det være over hans egen onde Samvittighed, da jeg jo

har givet ham Valget mellem at trykke eller give tilbage, hvilket dog ikke er nogen Fornærmelse. Mellem Mænd maa der være Alvor og ikke endeløst Vrøvl. Hans Grunde til Udsættelsen ere lige frem futile (maaske det er en gammel Mand, der gaar i Barndom), da der har været 20 Artikler, som kunde have taalt en Dags Udsættelse, og jeg har bestandig troet, at den sande Grund var, at Artiklen var forlagt.

Naar man som jeg altid skriver i en vis Inspiration og med Hast for at blive trykt, kan man ikke huske paa at skrive stort og tydeligt.¹⁾ Derfor havde jeg ogsaa bedt Dem at skrive den af — og vilde ønsket det, ogsaa hvis den kom i »Morgenbladet« (hvad jeg virkelig ikke antog) — men nu er det sagts forsilde. Men bad jeg Dem ikke om muligt at see Correctur, siden De nu engang er i Forbindelse med »Morgenbladet«; der vil vel indløbe slemme Feil i de franske Ord.

Naar han siger, at han ikke har *opfordret* mig til at skrive, saa har jeg jo heller ikke *forlangt* Optagelse, men kun Svar — Ja eller Nei. Men De maa *nødvendig* meddele mig hvad det var for »uforbeholdne« Ting han ytrede om mig, som De desværre *maatte indrømme Sandheden af*. Det var jo muligt jeg kunde gendrive det, og De, gode Tante! vil dog ikke nøjes med *le son d'une cloche*.

¹⁾ Unægtelig dokumenterer ogsaa nogle Manuskriptfragmenter i Collinske Saml. hans i høj Grad gnidrede og lidet tydelige Skrift.

Gem Blyantsbilletten i Archivet — *et croyez moi sans phrase Votre.*

Naar jeg skriver saa *smaat*, saa er det fordi jeg tager *smaat* Papir for at tvinge min Pen til at skrive kort for ej at tabe formeget Honorar. »Jeg skriver endnu godt,« siges der, og dog læser De maaske ikke det Bedste jeg har skrevet: en Række polemiske Artikler i »Flyveposten« fra Juni til nyeste Dato — eller »den ny Peder Paars« og »der neue Atta Troll«. ¹⁾

22. Juni 1865.

Chère bonne.

Skøndt jeg ved Deres Udtryks Form ikke behøvede at svare, vil jeg dog forsikre Dem, at jeg ved Gudernes og Menneskenes Vrede — d. e. ved mit Fædrelands politiske Rumleri, som nøder mig til hver Dag at give min Røst med som en virkelig Node i de uorganiske Hyl — vil være i Paris i Juli.

Siden De staar Dem godt med »Morgenbladet«, kunde De da ikke faa placeret medfølgende to Skizzer, som jeg fandt forleden mellem noget andet Utrykt, og som endnu lader sig læse. Det Ene maatte jeg bede Dem skrive af (det mørkeste). Det kan maaske gaa som det er. Men vil han bruge dem, og som sædvanlig gemme dem paa ubestemt Tid,

¹⁾ To politisk-satiriske Revuer; den sidste om Hertugen af Augustenborg skrevet paa Tysk i Heines Maner. De blev trykt særskilt, men uden Navn.

saa maatte De se at faa dem betalt strax efter Skøn — da jeg ikke er sikker paa at leve saa længe som det behager ham.

Naar De kommer til Hamborg, kunde De gøre mig den Tjeneste at opsøge Marinemaler Melbye,¹⁾ som er let at finde, og faa at vide hvorledes det staar med et vist Maleri, han havde lovet mig, imod Gengæld i litterære Arbejder, ældre og nyere af mig. Det var bestemt til at sælges paa Stedet, for at jeg kunde erholde nogle meget nødvendige Penge. Men efter Løftet og den lovede Begyndelse er 3 Maaneder gaaet og intet Udslag.

P. L. M.

Hvis ingen Køber skulde findes, saa veed jeg en Grosserer D. i Altona, rig og Svigerfader til min Ven B[ruun] i Udenrigsministeriet.²⁾

¹⁾ Anton Melbye havde opholdt sig i Paris i længere Tid og der gjort P. L. Møllers Bekendtskab.

²⁾ Legationssekretær Fr. Chr. Bruun.

IV
GENSYN OG AFSKED
(*Optegnelser og Breve.*)

Mathilde Leiner:

Jeg kom til Paris Lørdag den 15. Juli [1865], indlogerede mig i »Hotel Byron«, hvor jeg havde boet paa min første Rejse i Vinteren 1846—47 og sendte Søndag Morgen Bud til P. L. M. Han kom strax, og jeg saa ham daglig i de 5 Dage jeg forblev i Paris.

Han var meget ældet og klagede over sine svage Øjne og over sin af den megen Skriven svækkede Haand. Da han saa mig, forbavsedes han over mit ikke saameget forandrede Udseende og udbrød: »Je vous croyais beaucoup plus avancée« — men lad os tale Dansk. — Hvorfor er De ikke kommen før, saa var jeg vendt tilbage til Danmark.«

En af Dagene bragte han mig den af ham oversatte »I Landsbyen«¹⁾ med den Indskrift: »Til min bedste Læserinde, min forhenværende og maaske tilkommende Medarbejder, Mademoiselle M. L.« — Jeg svarede, det vilde jeg gerne, naar det kun lod

¹⁾ Skuespil i 1 Act af Octave Feuillet.

sig gøre uden Anstød. — »I Kjøbenhavn er der kun een Maade at gøre det paa — som Mand og Hustru.« — Jeg var villig til at gaa ind herpaa, da jeg saa, hvormeget han trængte til en Hustrus Pleje og Omsorg.

Sidste Dagen var han meget nedstemt og brast endog i Graad med Hovedet hvilende mod min Skulder, da han klagede over sin Moders Død, der var indtruffen nogle Aar i Forvejen, og som havde dybt rystet ham og for nogen Tid gjort ham udygtig til anstrengende Arbejde.

Jeg kunde kun græde med ham — og derved skulde jeg have ladet det blive. Men da jeg var kommen til Strassburg paa min Rejse til min Broder i Schweiz, skrev jeg ham et Par Afskedsord og sagde noget for at trøste ham i hans dybe Sorg — og derefter fik jeg følgende Brev under mit Ophold hos min Slægt.

Dog endnu Et: om Aftenen, da vi tog sidste Afsked, sagde han: »Bed for mig, at jeg faar Kraft til at pakke ind!«

Søndag [23. Juli 1865].

Chère bonne.

Tak for Brev, som jeg faaer besvare skøndt *agacé d'impatience* over mig selv, som lidt Upasselighed hindrer i at slutte Artiklen (finde Stemning — Comfort) — og Indpakning, som ikke kan gaa før visse Artikler ere færdige.

Men tal ikke til mig om Trøst — det var den dybeste Miskendelse — det er kun for smaa og svage Sjæle, som ej vide at sørge. Al Trøst er Visvas, for Børn i Vuggen. Den sande Smerte lider, fordi den vil og maa lide — det forkorter Livet, men gør det højere — den foragter og hader Trøst. Og saa var det fra Verdens Begyndelse. Sand Sorg vil Taushed, Taarer eller Skrig og Raseri som Kvinden i Bibelen (Rachel?), der ikke vilde trøstes. — Men hvilket Skrig af Glæde, hvis med et Spring jeg kunde staa (som De) i en kølig grøn Natur og drikke Paradisluft!

P. L.

For dem, som mulig se min Epistel, vides, at det lille Papir er for at bringe l'auteur til Korthed — da for ham Ord er Sjæl og Blækdraaber Bloddræber.

Mathilde Leiner:

Jeg var imidlertid kommen hjem og skrev temmelig hyppigt uden naturligvis at vente Svar, før han meldte mig sin Hjemkomst til Danmark; men omtrent midt i Oktober fik jeg følgende Brev, som blev det sidste fra ham.

28. Sept. [1865].

O Sangsue, ja veritable.

Blodigle, som endnu vil suge Blod af mig eller nøde mig at skrive i et Øjeblik, hvor netop Blo-

det mangler og berøver mig de Kræfter jeg til 100 Arbejder, ej at tale om Indpakning, behøver og neppe for lang Tid tør anvende uden stor Sparøsmhed.

Men forsynder man sig mod min Moral-Idee, da maa jeg bryde løs, thi taus Harme forkorter Livet. Hvilken rasende Ide at ville sende mig Photographi,¹⁾ som om jeg ikke havde det een Gang, som om vi var 20 Aar, og som om jeg ikke havde embarras nok af mine egne Papirer og bibelots — og nu det Allerrædsomste — et Øjeblik at have havt Idee at give *dobbelt Porto* for det Stykke Pap jeg allerede har. Kaste over 1 Fr. bort for en Barnagtighed, det er jo Synd mod den lidende Menneskehed — det er Prisen for to Maaltider til en fattig Familie, ja jeg selv har ofte været glad ved at have kunnet give saameget ud til en Dags Føde, fordyret ved *Tidsspilde* ved at søge og finde det Bedstmulige til lavest Pris. For at have havt en saa virkelig umoralsk Tanke idømmes hun følgende Straf, der rettere er en Velgerning, nemlig øjeblikkelig at tage disse 26 Sk. (norsk), føje ligesaameget til i mit Navn som den Krænkedede, og bringe dette Offer personlig til den mest trængende Person eller Familie i Christiania, hvor slige vel ikke mangle. — Dette er mit første Bud.

¹⁾ Jeg havde nemlig skrevet, at da jeg for anden Gang havde maattet lade mig fotografere, havde jeg et Øjeblik havt isinde at sende et nyt ogsaa til ham, men den fordoblede Porto afholdt mig. M. L.

Det andet er, at desværre andre Grunde bringer mig til at skrive. Denne behagelige Pariserhede, som med sine 25—30 Grader forekom Dem saa inoffensiv, næsten latterlig, formodentlig fordi De ikke havde følt de 30—40 lignende Dage, der var gaaet forud, har undergravet min Sundhed, maaske for stedse. — Da jeg til Dato ikke har faaet Svar (som sædvanlig) fra Kbhvn., saa har jeg naturligvis ikke havt Penge tilovers til at flygte ud paa Landet. Efter at i August nogle kølige Dage bragte mig lidt paafode, kom ulykkeligvis i September en sand Hundedagsvarme, der næsten ikke en Dag har ophørt. Luften blev hver Dag mere usund, saa at i de bedste Qvarterer man ikke kunde gaa igennem Gaderne uden Lommetørklædet for Munden, for ej at indaande Støv og Stank af de underjordiske Cloaker, som endog Vandrørene fik Lugt af. For at slippe for Stank maatte man blive i Husene, hvor man i de øverste Etager kvaltes af Varme. Saaledes intet Under, at jeg for 3 Uger siden overfaldtes af hyppig Svimmel og Svækkelse i Hjernen, der nægtede at gøre Tjeneste, og saaledes ikke uden Fare kan læse eller skrive mere end nogle faa Minuter — Blodmangel, almindelig Nervesvækkelse, Mangel paa Luft og tilstrækkelig Næring — siger Doktoren.

De ser nu — hverken Indpakning eller Hjemrejse. Kun sørge for min Sundhed ved alle mulige styrkende Midler, søge Luft og Skygge og Intet be-

stille — og en Tour paa Landet inden det Onde bliver værre. Mit Liv er flere Aar forkortet ved den afskyelige Sommer. (Hvert Kvarter maa jeg hvile ud og bade Hovedet med koldt Vand).

Efter 8—12 Dages Afbrydelse.

Da jeg af vigtige Ting ikke kan skrive uden 10—12 Linier om Dagen, maa det Uvigtige vente. Jeg gider næsten ikke svare paa Deres Breve, hvor der aander et vist uforskammet Udtryk af Sundhed og af det sundeste Clima, af aldrig kendt Trang — men Leven med (og altsaa som) Millionærer, og som ikke begriber der andensteds kan være Ulykke og Usundhed.

Hvis jeg ikke havde ventet Dem i Sommer, havde jeg i de sidste Junidage flygtet bort fra den utaalelige Hede. Men nu var der Anledning til Udsættelse, og den første fører altid den anden med sig. Dengang kunde en 14 Dages Luft have forebygget det Onde, som længe ved overdreven Læsning og slet Luft var forberedt. Nu kan jeg kun søge at genoprette det nedbrudte Helbred ved Jern, Kinin og den nærende Føde, som hidtil har manglet. — Havde De kraftig opmuntret mig til at sørge for min Sundhed¹⁾ istedetfor at pakke ind, saa havde De

¹⁾ Det var netop mig, der en Dag i [Hôtel le] Danemarc opfordrede ham til at raadspørge en Læge, og han svarede: »[Vil De] jeg skal tale med ham der?« som [...] en ung dansk Læge. Jeg spurgte: »Er han ogsaa dygtig nok?« M. L.

Papiret er de indklamrede Steder maculeret.

maaske gjort min Lykke, medens De nu (vistnok ufrivillig) underskrev min Dødsdom. — Det er sandsynligt, at jeg aldrig faaer Kraft til at besørge kun den mindste Del af mine henliggende og paa= begyndte Arbejder udgivne. Derfor ogsaa unyttigt at tale om litterære Ting.

Spørg *Borgaard*¹⁾ om et Stykke »les Femmes for= tes« (af *Sardou*) har været opført i Norge. Det spil= les nu paany med stor Lykke i Paris, og jeg har netop en Artikel derom, som kunde bruges til hans Blad eller til Nyhedsbladet. Det sidste havde vist gerne taget min Artikel om Møblerne, især da her er en stor historisk Møbeludstilling, hvorom jeg dog nu ikke kan skrive.

Med *Balzac* kan jeg ikke hjælpe Dem. Hvad man ikke med Sikkerhed veed eller kan gætte, maa staa blank, da tekniske Ord maa forlanges af Sagkyn= dige.

Husker De, at De i Sommer tilbød mig at skaffe mig Pengene til Hjemrejsen, hvilket jeg afslog. Men nu for at redde min Sundhed vil jeg anmode Dem om at sende mig 25 Sp.daler, som De kan sende i norske Sedler, som her let kan byttes hos en Con= sul. Hvis De skynder Dem meget, kan De sende Pengene til Dieppe, Hôtel de Newhaven, hvor jeg trods Kulde og Blæst bliver maaske til Udgangen af Maaneden — paa Grund af de mindre behagelige

¹⁾ Den danske Litterat[Carl Borgaard, som paa dette Tidspunkt var Di= rektør for Teatret i Christiania.

Efterretninger om Cholera i Paris. Og dog har Choleraen tidligere i 48 og 56 vist sig mindre farlig for mig end Heden i 65.

Den 15. October

Hvis De kunde gøre Bekendtskab med *Bjørnson*, kunde han være mig meget nyttig med at faa trykt, hvad jeg mulig kan sende Illustr. Nyhedsblad af ældre Ting.

Af Nyt kommer jeg vel længe ikke til at skrive.

Mathilde Leiner:

Dette Brev kom først sidst i October til mig, jeg sendte strax Pengene, besvarede alle Spørgsmaal, men endte med at sige, at jeg troede det var bedre, jeg for en Tid afholdt mig fra at skrive, da det syntes, at mine Breve kun »agacerede« hans Nerver; dog føjede jeg til: Under alle Omstændigheder skriver jeg ved Aarsskiftet som sædvanlig. Men allerede i Slutningen af November faldt det mig ind, at hvis han virkelig var saa syg og Intet kunde tjene og vel heller Intet fik fra Kbhvn. (»som sædvanlig«), saa maatte han atter være i Pengeforlegenhed. Jeg skrev derfor, at hvis han behøvede Penge, kunde han henvende sig til en ung velstaaende Grosserer, som paa den Tid var i Paris, og mod Forevisning af mit Brev vilde denne da forstrække P. L. M. med de fornødne Penge.

Men dette Brev naaede ham ikke meer. Jeg fik

det efter hans Død tilbage gennem den Person, der havde i Kommission at sende mig hans efterladte Manuscripter og de mig bestemte Bøger og Kobberstik.

Dog denne Efterretning fik jeg først i Januar 1866. Hans Død saa jeg af Aviserne.

Da jeg d. 15. December i Avisen læste P. L. M.s Navn, troede jeg først, at man vilde melde hans Hjemkomst til Danmark — men Slutningen viste en anden og bedre Hjemkomst. De efterladte Ting kom mig dog først i April 1866 i Hænde, og jeg fik da travlt med at afskrive og ordne, efterhaanden som jeg fik Manuscripterne søgte frem og samlede, da de ofte vare skrevne paa forskellige mellem hinanden lagte Stykker Papir. Et Manuscript som han især havde anbefalet til min Omhu: »Phantasier over det Skjønne«, var noget af det første. Forresten interesserede mig især en Bearbejdelse af Rolandsdigtet, af et andet gammelt fransk Digt »Aucassin og Nicolette« og en Samling Eventyr fra Frankrigs forskellige Provinser.

Mit første Skridt efter Modtagelsen af disse Sager var imidlertid at skrive til Direktøren for det Sindssygeasyl, hvor han fra Rouens Jernbanestation¹⁾ var bragt hen, og hvor han var død d. 6. December 1865, for at faa Underretning om, hvor han

¹⁾ Han havde nemlig Billet lige til Paris, men ankommen til Rouen vilde han ikke fortsætte Rejsen. Den tilkaldte Læge lod ham føre til Asylet, hvor han blev plejet med Omhu.

var begravet og om man med Sikkerhed kunde paa-
vise Stedet, for at jeg kunde lade lægge en Sten
paa Graven. Jeg oprørtes ved Tanken om, at hans
Grav skulde være ukendt og forglemt i det frem-
mede Land. Jeg fik et meget forbindtligt Brev fra
Direktøren.

I November fik jeg Underretning fra Graveren,
at Stenen med Indskrift af Navn, Fødeaar, Døds-
dag og Aar og disse Ord: *Il aura enfin trouvé la
vérité* var lagt paa Graven, Jeg saa i Sommeren
1867, at Alt var i Orden.

Medens han var i Asylet, skrev han paa afrevne
Stykker Papir forskellige Ytringer:

»Seul. —

L'esprit tout sain je vois venir ...

Écrivant à la lumière première fois depuis long-
temps.

Point de chance!

Voulant mourir avec un prêtre je n'ai trouvé que
des imbeciles — renvoyés avec dédain.¹⁾

Hvis Rest af Hjerte copier dette Digt og send til
min Broder.

Jeg skriver lige i Dødsøjeblikket med Bevidst-
hed.

¹⁾ Alene. — Ser Helbredelsen komme. — Skriver for første Gang i lange
Tider ved Dagens Lys.

Intet Haab!

Jeg vilde dø med en Præst ved min Side. Fandt kun Idioter — sendte
dem hjem med Foragt.

Prends le sac og autres manuscrits pour *Mathilde Leiner*.¹⁾«

(Mit Navn skal have været det sidste han ytrede).

Paa en Stump Papir fandt jeg skrevet, men fra en tidligere Tid, da Haandskriften var meget tydeligere:

On voudrait revenir à la page ou l'on aime.
Et la page ou l'on meurt est déjà dans nos doigts.²⁾

Iblandt de sendte Bøger var »Lyre Intime« af *André Léfèvre*. Dér var Bladene kun opskaarne paa enkelte Steder, som kunde have ligesom nogen Betydning og Lighed med vort Forhold, f. Ex.:

En nous aussi rampait une brume invisible.
Notre amour, alanguï par l'automne paisible,
N'absorbait plus en lui comme un soleil d'été
Tout nuage, ennemi de sa sérénité.
Le ciel décoloré, la nature palie,
M'environnaient de doute et de mélancolie.

Da jeg tidligere har omtalt nogle Bagateller, gjorde jeg tillige den Bemærkning, at alle disse huskede han i den sidste ulykkelige Tid; saaledes sendte han

¹⁾ Tag min Vadsæk og mine Manuscripter og giv dem til M. L.

²⁾ Gerne man vender endnu engang sin Kærligheds Blad,
Men er naaet til det Blad, da Døden skiller os ad.

1865 et Digt fra Tivolis Aabningsdag¹⁾ for at minde om vores første Møde; »Kong Renés Datter« for at minde om den Aften vi vare i Theatret sammen.

Nu nok om disse Ungdomsminder. Nu maa jeg tale om det mig paalagte Hverv at faa hans Manuscripter udgivne. I Sommeren 1866 rejste jeg til Kjøbenhavn, men henvendte mig forgæves til forskellige Boghandlere. Da raadte man mig at henvende mig til afdøde Etatsraad *Abrahams* som Formand for »Samfundet til Litteraturens Fremme«, og han mente, at det vel lod sig gøre. Dog syntes han, jeg burde overgive Papirerne i Litterat *F. L. Liebenbergs* Haand, »da en Dame ikke godt kunde have med slige Ting at gøre«. Jeg henvendte mig da til Hr. L., som med Beredvillighed modtog det allerede Afskrevne, for ved Samfundssamlingen at forelægge Sagen til Afgørelse. Kort efter skrev L. mig til, at min Anmodning var bevilget, og jeg skulde nu sende ham det øvrige. Jeg skrev og skrev i næsten halvandet Aar, da min Tid var temmelig optaget og jeg kun havde Aftenerne til Disposition. Endelig i December 67 var jeg færdig og kunde sende det sidste.

Nu fik jeg dog Marts eller April 68 Brev fra L., hvori han meldte mig, at han ej før om 6 Maaneder kunde tage fat paa Sagen — om jeg vilde have Taal-

¹⁾ Her maa menes den første Aften i Tivolis Sæson 1844 (2den Pintse-dag), da de første Gang mødtes. Tivoli var bleven aabnet 15. Aug. 1843.

modighed saalænge, eller give den i andre Hænder. Jeg lovede Taalmodighed. — Dog da det Tidsrum var udløbet, ventede jeg altid at se en eller anden Annonce i Aviserne om de udkommende Skrifter; men min Forventning blev altid skuffet. Endelig da ifjor — 1869 — Redactør *Ploug* var heroppe til Studentermødet, gik jeg til ham for at bede ham paaskynde Udgivelsen. Han lovede at gøre hvad han formaaede; men alle de Herrer, der havde dermed at gøre, var ivrigt virksomme i andre Retninger, kunde derfor ikke ofre saa megen Tid til disse dem igrunden uvedkommende Ting. Jeg maatte jo give ham Ret og væbnede mig med Taalmodighed.

Men i Sommer 1870 læste jeg i »Berlingske« en Annonce om Arthurcyklen, udgiven af en anden Forfatter. Denne Annonce var et Stød for mig, og jeg skrev til *Ploug* med gentagen Anmodning, idet jeg gjorde ham opmærksom paa hvormeget Manuscripterne tabte i Værd ved saaledes at ligge hen. Han skrev mig et forbindtligt Svar og lovede, at Sagen skulde komme for i næste Samling. Og hvad var saa Svaret? Aldeles afslaaende at udgive Noget — nu da disse Papirer havde været saamange Aar i Samfundets Arkiv. *M. Goldschmidt* var den, man havde overdraget at give mig dette uventede Svar, og han gjorde det paa den venskabeligste Maade, idet han lovede mig sin Medvirkning til at bringe disse Ting for Lyset.

Nu venter jeg altsaa snart at kunne være saa

lykkelig at gense i Tryk nogle af disse Arbejder, som det interesserede mig saa meget at renskrive; men dette sker vel næppe i dette Aar!

Senest fik jeg Underretning, at Hr. *Vilhelm Møller*, Redactør af »Nyt dansk Maanedsskrift« vil besørge Udgivelsen igennem sit Blad, og at allerede i denne Maaned Artikler om Troubadouren *Bernard de Ventadour* ville udkomme.¹⁾

Christiania December 1870.

Denne Gang gik *Mathilde Leiners Haab* i Opfyldelse. I Bind I af »Nyt dansk Maanedsskrift« findes den omtalte Afhandling. I Bind III Gengivelsen af »*Aucassin og Nicolette*«, og i Bind IV to mindre Bidrag: »Af Hr. *Durands Fortællinger*: 1. *Regattaen*, et Familiedrama. 2. *Muphtalmis Fortælling*«. Disse Bidrag viser alle *P. L. Møllers* Fortrolighed med fransk Aandsliv og hans brændende Interesse derfor. Men noget nyt Træk i hans Fysiognomi giver de ikke.

Faa Aar efter fulgte *Mathilde Leiner* sin elskede Ven i Graven.

¹⁾ Den unge Literat *Vilhelm Møller* havde allerede vist sin Interesse for *P. L. Møller* ved i en 1868 udgiven Anthologi »*Efterklang*« at optage nogle af hans Digte, ledsaget af en kort Biografi.

